

כולנו מקווים שבמהרה תבוא הגאולה, ונזכה לסדר את הפסח כהלכתו, אבל אם חלילה ישתהה, לכאורה נערוך את ליל הסדר וכל הי"ט פסח עם איזה הרגשת חסרון, אנו רגילים להתכונן ל"ט עם כל ההכנות, לבער את החמץ עם אמירת ה'יהי רצון', מצות מצוה בערב פסח, טבילה לטהר עצמו ברגל [ואם על זה שאנו מטבילין שואלים 'מה נשתנה... הלילה הזה שתי פעמים', בשנה זו נשאל להיפך 'מה נשתנה, שבכל שנה טובלים פעמיים ושלוש - כל אחד כפי מנהגו, ובערב יום טוב הזה אין אנו מטבילין אפילו פעם אחת'], חסר לנו את התפלה בצבור, את אמירת הלל בליל פסח בציבור עם כל ההתרגשות, וליל הסדר בלי בני המשפחה, כל אחד לפי כורח המציאות - אם יותר מצומצם מן הרגיל, ואם ממש לבד [ואפילו 'כל דכפין' קשה לומר שהרי אין להכניס זרים], וכל אחד שואל את עצמו, דאס הייסט א סדר? דאס איז פסח? התשובה היא כן! דאס איז א סדר נאכט! און דאס איז פסח!

ושלשה טעמים בדבר. ראשית, מסופר שהרה"ק רבי שמואל מקאריב ז"ע מתלמידי הרה"ק הרבי מלובלין ז"ע, באחת השנים הכין עצמו טובא לקראת הי"ט של פסח, ואכן בלילה הראשון הכל היה ערוך על מקומו, ברוחניות ובגשמיות, וערך את הסדר כראוי, מיט א דערהיבענקייט, עם כל הכוונות והמוחין, והרגיש בנפשו שהשיג השגות גבוהות, אך בלילה השני של י"ט שני של גלויות, אחרי שהיה ער בכל לילה הראשון וכל יום המחרת, הלך לנוח מעט אחרי מעריב, לפני הסדר, אך תקפה עליו שינתו וכשהתעורר משנתו, ראה שנותר לו זמן מועט, וכדי להספיק ערך את הסדר במהירות ובפשטות, בלי כוונות ובלי 'לשם יחוד', והיה לבו נשבר בקרב. אחרי פסח נסע לרבי מלובלין ז"ע, כשנכנס לרבי - שהכל היה גלוי לפניו, אמר לו הרבי בא ונראה ב' הסדרים שלך, הסדר הראשון געפלייגען אין הימעל, וטיסה זאת מה זו עושה, אבל סדר השני זייער שיין, כי כשהאדם מדמה שהשיג דבר מה, אי אפשר לדעת, אבל הרגשת לב נשבר זה חשוב למעלה יותר. דייקא ההרגשה שחסר לנו, שאין לנו מה שרגילים בכל שנה, חשוב מאוד למעלה. תבלין זה של שברון הלב הוא דבר מיוחד ביותר, וכעין דאיתא בגמרא (שבת קט). 'אמר לו קיסר לרבי יהושע בן חנניא מפני מה תבשיל של שבת ריחו נודף, אמר לו תבלין אחד יש לנו ושבת שמו, שאנו מטבילין לתוכו וריחו נודף, אמר לו תן לנו הימנו, אמר לו כל המשמר את השבת מועיל לו ושאינו משמר את השבת אינו מועיל לו', השברון לב זהו תבלין מיוחד ביותר, ואולי עבורנו ליל הסדר השנה הוא עם הרגשה אחרת, ווייניגער געשמאק, אבל האם אנו עורכים את הסדר עבורנו?! עבור ההרגשה הטובה שלנו?! הרי 'פסח הוא לה' - לשם שמים, למעלה יש יותר ריזיו בלב נשבר, לא עם עצבות, שמחה ועצבות אינם משמשים בבת אחת, אבל שמחה ולב נשבר אינם סותרים זה לזה. וכשילל הסדר מתנהל עם שולחן ערוך - עם כל בני הבית יחד, והכל כתיקונו, יותר קשה להגיע ללב נשבר, אבל כשהאדם חסר לו דבר מה, ומרגיש שאין זה מה שהוא רגיל אליו, אזי יכול להגיע להרגשת לב נשבר, כמו הסדר השני של הרה"ק רבי שמואל ז"ע, א סדר וואס איז חשוב אין הימעל.

שנית, מסופר על תלמידי דער גרויסע מגיד הרבי ר' בער ז"ע שרצו לבדוק את עצמם מה גורם להרגשה המרוממת בשבת קודש, האם ההרגשה הפנימית של קדושת השבת, או הפעולות החיצוניות, לובשים בגדי שבת - שטריימעל וקפוטה, אומרים שירות ותשבחות, ואוכלים מאכלי שבת, כל זה גורם להרגשה אחרת של שבת קודש, שכן אדם נפעל לפי פעולותיו, אבל אין זה הרגש נכון ואמיתי של שבת קודש. גמרו בדעתם, לעשות את כל פעולות החיצוניות באחד מימות החול, לטבול במקוה, ללבוש בגדי שבת, לשיר לכה דודי, ולאכול מאכלי שבת, ולעשות כל ההנהגות של שבת קודש, ואם ירגישו כבשבת הרי שהרגשתם חיצונית ולא אמיתית, כשעשו כן, הרגישו הרגשה כבשבת, והיתה להם חלישות הדעת, וכשנכנסו להמגיד ז"ע, אמר להם שהכח של בגדי שבת זמירות שבת ומאכלי שבת כה גדול, שאף אם יתנהג כן בימות החול, ירגיש כבשבת ויהיה נתפס בקדושת השבת [כמובן שצריכים להיות כדוגמת בני היכלא של המגיד ז"ע, ולא ביד העושה כל ימיו כחגים להשיג הרגשת השבת בימות החול]. והנה בגדי י"ט הרי במעלה יותר גבוהה וגדולה מבגדי שבת כדאיתא במקובלים (עי' ש"ע א"ח סי' תקכט סעיף א, ועי' קהלת יעקב ערך בתי בראי), ובלייל הסדר עוד יותר אדם נפעל לפי פעולותיו, ובשנים כתיקונם, יתכן מאוד, שאנו שאיננו בעלי מדרגה, מתעוררים רק מכל האווירה של י"ט, מהפעולות החיצוניות, אבל צריכים לעשות חשבון הנפש, איז דען דאס א אמת'ע התעוררות שבלב?! אי אפשר לבדוק את האמת. אבל בשנה זו, שחסר כמה וכמה מפעולות החיצוניות, ואין את אותה אוירה שמסביב, יכול האדם בעבודתו לעורר אצל עצמו הרגשה אמיתית, שייכות אמיתית ופנימית לקדושת ליל הסדר, וקדושת הי"ט.

אמרו חז"ל (שהש"ר א, לא) על הפסוק (תהלים קיח, כד) 'זה היום עשה ה' נגילה ושמחה בו' - 'אין אנו יודעין במה לשמוח, אם ביום אם בהקב"ה, בא שלמה ופירש 'נגילה ושמחה בך' (שה"ש א, ד) - בך בהקב"ה, אכן די טאג איז א גרויסע טאג, והלוואי שהיינו מרגישים כראוי את קדושת היום, אבל בעת הזאת ניתן לנו ההזדמנות לחזק את ההרגשה של 'נגילה ושמחה בך' - בהקב"ה, כי אמנם חסר לנו כמה וכמה פעולות שעל פיהם נפעל האדם בהרגשת השמחה ביום, אבל נגילה ושמחה בך - בהקב"ה לא חסר

כלום, די אייבערשטער איז מיט אונז, אויף דעם איז נישט דא קיין הגבלה, יש הגבלות לא להביא נכדים, אי אפשר לשבת עם ההורים, ולא להסב יחד כל בני המשפחה על שולחן ליל הסדר, אבל הקב"ה נמצא תמיד בכל מקום ובכל מצב, ואפילו מחיצה של ברזל אינה מפסקת בין ישראל לאביהם שבשמים (פסחים פה:), ויכולים לעורר ביותר את ה'נגילה ונשמחה בך', די אמת'ע שמחת יום טוב מיט דער אייבערשטער אליין.

שלישית, על פי עובדא שהיה אצל הרבי האמרי אמת זי"ע, חסידים הראשונים היו שוהים שעות רבות בהכנה בתורה ועבודת ה' לתפלה, ואח"כ התפללו בשעות המאוחרות של הבוקר, האמרי אמת זי"ע ראה שעת לעשות לה', הציבור גדל ולא כל אחד בר הכי לעשות הכנה של שעות לתפלה, תיקן שמכאן ואילך תהא התפלה בזמנה, וכך הונהג בכל השטיבלעך. נכנסו אליו שני חסידים זקנים, ואמרו לרבי - בדרך ארץ, שמאז שהקדימו הזמן תפלה, וחסר להם השעות של הכנה, אין הם מוכנים לתפלה כדבעי. וספרו אח"כ שהאמרי אמת זי"ע ענה להם בשאלה: און אז מ'דאווענט 11 אזייגער, זענט עטץ יא גרייט וויא ס'דארף צו זיין?! וכפי שספרו בעצמם, נתמלאו בושה עצמית בלי שיעור משאלתו הנוקבת, עד כי נלאו למצוא הפתח, וכי איך יאמרו שהם מוכנים כראוי?! על משקל זה, י"ל בעידנא דידן, שנה שעברה ובשנים קודמות, לא היה חסר כלום, כל ההכנות לפסח, וליל הפסח היה כהלכתו, אבל האם זה היה כהלכתו?! הכל היה על מתכונתו כראוי?! היכן הוא הקרבן פסח?! שנעלה ונראה ונשתחוה, ונעשה ונקריב לפניך כמצות רצונך, ואפילו לא הרגשנו מה שחסר לנו, ודווקא בגלל שהיה לנו כל מה שהורגלנו אליו בכל השנים, שהיה לנו כל מה שרוצים, ואמנם אין לזלזל בזה - שהרי הם דברים רוחניים של קיום מצוות, אבל הנוכל לומר שהפסח היה וויא ס'דארף צו זיין?! ובעת כזאת שהאדם מרגיש שחסר לו דבר מה, צריך להתעורר, דיו לעבד שיהא כרבו, בית רבו הרי חרב, אין לנו היכולת לעלות, ואין אנו זוכים להקריב קרבן פסח. אמת הוא שיש חסרון ביו"ט פסח וביליל הסדר, אבל צריכים להכיר את החסרון האמיתי, הביעור חמץ, אמירת הלל, תפלה בציבור, ליל הסדר עם כל בני המשפחה, לא זה החסרון האמיתי. ובשנה כזאת יותר קל להרגיש את זה, דאס צו דערפילען, ובוודאי בלי עצבות, צריכים להיות בשמחה, אבל כשאומרים בשנה זו 'לשנה הבאה בני חורין' 'לשנה הבאה בירושלים', הבקשה צריכה להיות אסאך טיפער, אסאך שטערקער, אויף א אמת'דיגע סדר נאכט.

ואכן יש כאן שינוי מהרגילות, לא כמו שרגילים בכל השנים, אבל כל הענין של ליל הסדר הוא כמבואר במהר"ל שיש סדר של נסים, שינוי מהסדר של כל ימות השנה, ואפילו לילדים קטנים שאין מבינים איתא בגמרא (פסחים קטו: ועי"ש בראשונים ועי' רשב"ם קט. ד"ה חוטפין) ובשלחן ערוך (סי' תעג סעיף ו-ז) שעושים שינויים כדי שיכירו תינוקות וישאלו מה נשתנה. אמרו חז"ל (ויק"ר כה, א) 'אם נכשל אדם בעבירה חייב מיתה בידי שמים, מה יעשה ויחיה, אם היה למוד לקרות דף אחד קורא שני דפים, ואם היה למוד לשנות פרק אחד ישנה שנים', ולכאורה הול"ל שכל אחד יעשה כפי כשרונותיו וכפי כוחותיו, אם בידו ללמוד שני דפים עליו ללמוד שני דפים, ומה זה תלוי במה שהיה רגיל עד היום, ואם ח"ו נתרשל בלימודו עד הנה? אלא היסוד של תשובה הוא לשנות את ההרגלים, ההרגל הוא השגרה שמושך את האדם לחומרות, וההתרוממות הוא לשבור את השגרה, לשנות את ההרגלים, וכדכתיב (קהלת ד, יז) 'שמור רגלך כאשר תלך אל בית האלקים', לשמור את עצמו מן ההרגלים כשרוצים להתעלות (ועי' שפתי צדיק פר' נשא אות יח ועוד). ולכן אם חטא אדם, עליו לשנות את ההרגל דייקא. וכעין מה שכתב בעל התניא זי"ע (פט"ו) על מה דאמרין בגמרא (חגיגה ט:) דעובד אלקים הוא מי ששונה פרקו מאה פעמים ואחד, ולא עבדו הוא מי ששונה פרקו מאה פעמים לבד, משום שבימיהם היה הרגילות לשנות כל פרק מאה פעמים, וכשלומד מאה פעמים ואחת שבר את הרגילות, עי"ש. בכל דבר שנגזר עלינו צריכים להתבונן לראות גם המעלה הטובה שניתן בה, בגזירה הנוכחית שנגזרה עלינו - שמבקשים שהקב"ה יסלק אותה במהרה, ניתן לנו הכח לשנות את הרגילות, ואם מוכרחים לשנות הרגילות, הרי בידנו לשנות את הרגילות להתנתק מהחומרות, ולחיות ברוממות ורוחניות.

אמנם אמרו חז"ל (ר"ה יז:): 'חייב אדם לטהר את עצמו ברגל' [ודנו הראשונים והאחרונים אם בזמנינו יש את החיוב, אבל נהגו לטבול], וקשה היום לקיימה כפשוטה, אבל בספרים פירשו חייב אדם לטהר עצמו 'ברגל' - מיט די רגל, על ידי הכח של הרגל בעצמו יכולים להיטהר, וכמו שכתב הרמב"ם (סוף הל' מקואות) שטבילה הוא גזירת הכתוב, אבל זה תלוי בכוונת האדם 'רמז יש בדבר כשם שהמכוין לבו לטהר כיון שטבל טהור ואע"פ שלא נתחדש בגופו דבר, כך המכוין לבו לטהר נפשו מטומאות הנפשות שהן מחשבות האון ודעות הרעות, כיון שהסכים בלבו לפרוש מאותן העצות והביא נפשו במי הדעת טהור, הרי הוא אומר (יחזקאל לה, כו) וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם מכל טומאותיכם ומכל גלוליכם אטהר אתכם'. לטהרה זו יכולים להגיע גם בעת הזאת, טהרה זו אין לה מניעה, אמנם היצר הרע מונע ומפריע מלהגיע לטהרה זו, אבל אותו צריכים לבער עוד קודם הרגל עם הביעור חמץ.

איתא בשפת אמת (מקץ תר"נ ד"ה במדרש הובא בשפ"א) על הפסוק (תהלים צ, יד) 'שבענו בבוקר חסדך ונרננה ונשמחה בכל ימינו', 'בוקר' היינו בשעה שיש נסים וישועה, אבל אח"כ יכול לבוא שוב לילות עוד יותר קשים, חושך והסתר שלא היה לפני כן, וכדכתיב (שם צב, ג) 'להגיד בבוקר חסדך' ואח"כ 'ואמונתך בלילות', אבל על זה נאמר 'שבענו בבוקר חסדך' ועל ידי זה 'ונרננה ונשמחה בכל ימינו', כי הנסים נותנים את הכח להחזיק מעמד גם בגלות ובחושך, שיכולים בכל מצב להתדבק ולעורר את האור שהיה בשעת הנס, ולא רק שיכולים להתחזק מהנסים שהיו, אלא יכולים להרגיש הארה ממה שעתיד להיות, וכתב שם 'שדוד המלך ע"ה תיקן מזמור שיר חנוכת הבית, אע"פ שלא נבנה בית המקדש בימיו, רק ע"י הכנה והנדבה בשמחה ואמונה ראה בעין בנין בית המקדש', לא היה חסר לדוד המלך מאומה, והרגיש והשיג כל ההארות כאילו עומד בשעת חנוכת הבית בבית המקדש, ומוסיף השפת אמת 'ולאו דוקא דוד המלך ע"ה שהיה איש אלקים, רק כל איש ישראל יכול להרגיש ע"י אמונה הכלל כמ"ש (חבקוק ב, ד) וצדיק באמונתו יחיה', והגם שבפסוק כתיב 'וצדיק' באמונתו יחיה, אומר השפת אמת ש'כל איש ישראל' יכול להרגיש על ידי אמונה הכלל, כי בתכונת נפש ישראל שיכול להצטדק בדבר מה [וכעין מה דאיתא בגמרא (פסחים ח).] 'האומר סלע זו לצדקה בשביל שיחיה בני או שאחיה בן העולם הבא הרי זה צדיק גמור', ופירש רש"י הר"ז צדיק גמור 'בדבר זה'. וכן כתב הריטב"א בשם הרמב"ן בפי' דברי הגמרא (ר"ה טז): 'צדיקים גמורים נכתבין ונחתמין לאלתר לחיים רשעים גמורים נכתבין ונחתמין לאלתר למיתה', שהמכוון על צדיק בדינו ורשע בדינו. הרי בדינו להיות צדיק לכה"פ בדבר מה, וע"י אמונה טהורה להגיע להארות ביר"ט פסח, ולא רק לנסים שבעבר, אלא כל ההארות העתידים להיות לנו בשעת הגאולה. ואכן נצרך לזה אמונה, לצאת מהרגילות, אדערה"בונג, להתרומם מעולם הזה, ואז יש לבני ישראל כח זה להתדבק בנפלאות שלעתיד לבוא, וכמבואר שם בשפת אמת שזה דבר פלא, כי לפי השכל אינו מובן כלל איך ביד בשר ודם הגשמי להתעורר מדברים רוחניים, ועוד להשיג הארות מדברים העתידים לבוא, אבל כך הקב"ה ברא את האדם - מורכב מגשמי ורוחני - ומפליא לעשות.

כתבו הפוסקים (סי' תעג סעיף ו, וע"ש בשו"ע הרב סעיף לה ומשנ"ב סקנ"ט) שאת האפיקומן נוהגין להצניע תחת המפה, זכר ל'משארותם צרורות בשמלותם על שכמם' (בא יב, לד), וזה מורה ומרמז אז מ'דארף פון דער יום טוב מיט נעמען, איינפאקען, להכניס את אורות היר"ט לכיס - לכלי, במקום המקבל, שהיום טוב לא יעבור בלא שישאר ממנו כלום, כי על האדם לקבל הכוחות וההארות מהיום טוב (וע"י שפ"א בא תרנ"ט ד"ה בפסוק). ודייקא 'על שכמם', על הכתף, ומובא בפוסקים (עי' בשו"ע הרב ומשנ"ב הנ"ל) מנהג שנהגו לשים את האפיקומן על הכתף זכר ליציאת מצרים, ונרמז בזה כנ"ל, כי כתף מרמז על העבודה בעולם המעשה - 'בכתף ישאו', לא להסתפק ברעיונות ומחשבות בראש, אלא בקבלת עול על הכתף - בעבודה למעשה, קבלות טובות, שהאמונה תשפיע על גוף האדם, על כל מעשיו וכוחותיו.

יש פתגם השגור בפי הבאבעס מדור הקודם, צום סדר וועלען מיר אלע זיצען אין איינעם, אף שבהכנות - אחד זריז יותר, ואחד משתהה, אבל זמן הסדר מגיע לכולם יחד. ויש בדבריהם עומק - 'ואל תבוז כי זקנה אמך' (משלי כג, כב). איתא בגמרא (יומא נא). שקרבן פסח מעלתו כקרבן ציבור, משום דאתי בכנופיא, שכולם מקריבים אותו במקום אחד ובזמן אחד, אף שבעצם מחולק ליחידים, ויש בו הגבלות - שצריכים להימנות על חבורה, ואסור להוציא מהבית חוצה, מ"מ כיון דאתי בכנופיא - שכולם מכוונים את לבם לשמים, יש לזה מעלת קרבן ציבור, און דער אייבערשטער איז דא מיט אלע. ואם על אליהו הנביא איתא שהוא בא לכל בתי בני ישראל, בוודאי בליל שמורים - שהקב"ה היה יושב ומצפה לזה הלילה, הבורא ית"ש נמצא עם כל אחד ואחד, בכל מקום שהוא, ואפילו אם יושב לבד, איז ער נישט אליין, כי הקב"ה עמו, ואכן לסדר וועלען מיר אלע זיצען אין איינעם, כולנו מקושרים לאחד - ה' אחד.

מסופר על הרה"ק רבי אהרן מטשערנאביל ז"ע, שפעם גזרה המלכות גזירה על ישראל, ונתאספו אחיו הק' ועוד צדיקים לטכס עצה לבטלה, נמנו וגמרו לשחדם בממון, אך הרה"ק מטשערנאביל ז"ע לא שם לבו לכל זה, והמתין עד זמן ביעור חמץ, ואכן כשהגיע זמן ביעור חמץ נתבטלה הגזירה, ואמר שאחיו הק' חושבים שע"י ממון מבטלים גזירות, אבל באמת מבטלים את הגזירות ע"י השלכת החמץ לשריפה, וכמ"ש ביוצרות לשבת הגדול 'ולמה אכילת חמץ לשש שעות זכר לחפזן שכינה להעביר גזרות רעות'. והגם שהשנה יש שינויים בהידור קיום ביעור חמץ, מ"מ החמץ שבלב אין כל מניעה מלבערו כראוי, ועלינו לטהר את הלבבות, ויעזור השי"ת שהגזירה הרעה תסתלק מעלינו ומעל כל בני ישראל, אבינו מלכנו מנע מגפה מנחלתך, ונסיים מיט די אלטע יודישע ברכה 'די קראנקע זאלען געזונט ווערען און די געזונטע זאלען נישט קראנק ווערען', ושנזכה לגאולה השלימה בב"א.

מתוך מכתב רבינו ראש הישיבה שליט"א

ח' ניסן תש"פ

בס"ד

איתא בגמרא (פסחים ד.) 'צורבא מרבנן לא לפתח בעידניה באורתא דתליסר דנגהי ארבסר, דלמא משכא ליה שמעתיה, ואתי לאימועי ממצוה', ועי' בשו"ע הרב בקו' אחרון ובנו"כ סי' תלא באורך למה דווקא בבדיקת חמץ. ואולי ע"ד דרוש, דכיון שחמץ כנגד היצר הרע כמ"ש בספה"ק, ועל כן מתחזק ביותר לבטל אדם ממנה. או על פי מה שאמר הרה"ק מקאצק זי"ע לרבי הירש טומשובער ז"ל לפרש מה שאמרו בגמרא (כתובות קו.) 'כי הוּו קיימי רבנן ממתבתא דרב הונא ונפצי גלימיהו הוה סליק אבקא וכסי ליה ליומא', שחשכו עיניהם מראות איזה אבק ולכלוך עלול להתחבא ולהסתתר מאחורי גלימיהו, אפילו אחר שיושבים במתיבתא דרב הונא, אם לא מטהרים אותם בעת הלימוד. וגם כאן מרמזים שלא ישכח מלבדוק את חמצו - היצה"ר שבלב, על סמך שתורה מגנא ומצלל. ואולי לאידך גיסא, כיון שהגיע עת ביעור חמץ, ממילא יש יותר טהרה ונקיות באויר העולם, וימשך טפי בלימודו.

מתוך מכתב רבינו ראש הישיבה שליט"א

בס"ד

י"ג ניסן תש"פ

במענה לשאלה:

האם אנו נמצאים בתקופה של חרון אף ח"ו, האם השאננות בעת הזאת היא חטא? איני מתכוון לענין זלזול בהוראות משרד הבריאות, אלא ההסתכלות הפנימית על מאורעות התקופה, האם מוטל עלינו לשמור על רוגע וראיה אופטימית גם בשעה זו.

אינני מהמגדירים הגדרות על מצבים ותקופות, אך:

א. על רוגע צריך תמיד לשמור, כלומר: ישוב הדעת.

ב. שאננות של 'עולם כמנהגו נוהג' פסולה, ויש להתעורר.

ג. אבל להיות בוטח בהשי"ת ולהתפלל אליו - חייבים. ומכח זה להיות רגועים ואופטימיים.

כתיב בראש פרשתן 'צו את אהרן ואת בניו, וברש"י מתו"כ 'אין צו אלא לשון זרז מיד ולדורות, אמר רבי שמעון ביותר צריך הכתוב לזרז במקום שיש בו חסרון כיס, וי"ל בדרך מליצה שהכוונה הוא על המצב השורר כיום בעולם, יש 'חסרון כיס', על כל אחד להיות בכיס שלו - בבית שלו, בבידוד שלו, לא להתערב עם אנשים אחרים, לשמור מרחק, ויש כאלה שלא נזהרים כמו שצריך, וצריך לדעת שזה מצוה של 'ונשמרתם מאוד לנפשותיכם', וצריכים למלאות אחר הוראות הרבנים, ולמרות שזה מפריע בלימוד, בתפלה בציבור, בענינים של טהרה, אבל כך הוא הציווי של התורה, הרצון של התורה, וצריך זירז שלא יחסר ה'כיס' - אלא להקפיד על השמירה כמו שצריך.

מסופר שבזמן המגיפה שהיתה בעיר צפת, היו ב' אברכים שאזרו עוז והלכו לטבול במקוה טהרה למרות שאסרו זאת, ול"ע חלו ופגעה בהם מדת הדין ונסתלקו, קרא עליהם הרה"ק מאוורטש בעל הבת עין ז"ע מי שאינו מאמין ב'השוכן אתם בתוך טמאותם' זה גם כן מעין בחינה של אפיקורסות. כי לפעמים אני ה' השוכן אתם, בדרכים אחרות, בתקנות אחרות, כי כך הקב"ה משרה שכינתו, וכך רצונו ית"ש, וכך צריך לקיים את זה.

אמנם יש תנאי בדבר, שצריך לקיים את ההוראות המגבילות עם תחושה והרגשה של אונס, כי אם האדם אומר לעצמו, לא צריך מנין, לא צריך לטבול, הרי יותר קל לי ככה, חלילה לומר כן, שהרי כשיש רצון ואונס ביחד, דנו בזה האחרונים (עי' הפלאה כתובות ג., חלקת יואב דיני אונס ענף ב, קובץ הערות סי' מט) דלא הוי אונס אלא רצון, שהרי האדם נחא ליה בכך, אלא צריכים להשתוקק ללמוד בכנופיא, להתפלל במנין, שנוכל לשמור את הטהרה כראוי, ובד בבד מתוך תחושת אונס - לשמור ולהיזהר מה שהורונו.

אכן כשנכנסים ל'כיס' - לבית, מבודדים, יש קשיים, ועלינו לעשות כמו שלימדנו הרבי האמרי אמת ז"ע, כמו שמסופר שפעם אחת חזר נכדו הביתה כדי לאכול - בהפסקה קצרה בין לימוד ללימוד, והאוכל עדיין לא היה מוכן, והוא הביע כמה מילים של תרעומת, כשהרגיש שהאמרי אמת ז"ע עומד מאחוריו ותופס אותו בקלקלתו שמתרעם על איחור הארוחה, התנצל ואמר איך וויל גיין לערנען - שברצונו לחזור ללמוד, אמר לו הרבי 'לערנט מען דא' - אז לומדים כאן, התפלא הנכד הרי שם בבית המדרש יש לו הספרים והחברותא, אמר הרבי 'לערנט מען סבלנות'. ללמוד ולקנות מדות טובות הוא לא פחות חשוב מללמוד תורה, וזה מה שעלינו לקיים בזמן כזה, לערנט מען סבלנות. סבלנות כפשוטו, נמצאים במקום סגור, צפוף, ולפעמים לא נוח, אחד דורך על הרגל של השני במובן הנפשי, עלינו ללמוד סבלנות, להתרגל לקבל את השני, ולהסתפק במה שיש, ולסבול גם כשאין את כל הנוחיות.

וסבלנות פירושו גם במובן היותר רחב, יותר עמוק, צריכים להיות סבלניים ולקבל את הנהגת השי"ת עמנו, בדור שלנו אנו קצרי רוח, כל דבר צריך להיות באופן מיידי - אינסטנט בלע"ז, להשיג את הכל מהר ועכשיו, אבדנו את הישוב הדעת, ואנו בבחינת מה שנאמר בגלות מצרים 'ולא שמעו אל משה מקוצר רוח ומעבודה קשה', ועתה מוטל עלינו ללמוד סבלנות, לקבל הנהגת השי"ת בסבלנות, וכאמרה הנפוצה 'אם לא לא הולך כמו שרוצים - רוצים כמו שהולך', כמו שהרבנו של עולם עשה שיהיה, הרבש"ע חפץ שישבו בליל הסדר לבד - אם לא תהיה ישועה גדולה עד אז - נשב לבד, אם הרבש"ע רוצה שלא נתפלל בציבור - אז לא יהיה תפלה בציבור. המושג של לסבול ולקבל את הנהגת השי"ת אתנו, הוא יסוד גדול במהותו של כל יהודי, בהרגשת הלב של כל יהודי, לקבל הנהגת השי"ת בסבלנות*.

* ועי' תפארת שלמה (פר' וזאת עה"פ והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים) 'יש להבין לשון סבלות מצרים, וכן וידעתם כי אני ה' המוציא אתכם מתחת סבלות מצרים, ובכל מקום נאמר לשון עבודה קשה. אך הנה"ל בזה כי התורה מלמדת אותנו עיקר ענין הסגולה אשר בעבודה יצאו ממצרים, והוא בהיות עם בני"ז זרע יעקב בחירו עם קדוש גם בהיותם במצרים תחת כור הברזל ויעבדו מצרים אותם בכל עבודה קשה, בכל זה נאמנה את אל רוחם ולא הרעו בלבבם לאמר למה זה אנחנו בני ישראל עניים ומרודים יותר מכל שארי האומות, להיות נרדים בעבודת הפרך. וכי מפני שאנחנו מיוחסים לבני אבותינו הקדושים אנו נשתעבד למצרים הפחותים ושפלים. אך בכל העת ההיא קבלו הכל באהבה וסבלו עליהם גזירת הקב"ה כי אם בעיניו הוא טוב גם לנו ביושר. וז"ש (שמות ב, יא) 'ויצא משה אל אחיו וירא בסבלותם', וכי הוא לבדו ראה, אך הכוונה בזה כי משרע"ה ראה ברוה"ק מדת הסבלנות של בני"ז, כי נתנו שכמם לקבל הכל באהבה בגזירת השי"ת, וזה וירא - הסתכל היטב, בסבלותם - כי לא הוקשה בעיניהם כלום על השי"ת, ולכך זכו לגאולה. כי כן נכון להיות האדם מאמין בה' בכל דרכיו ומקרי. ע"ש. ועי' שפת אמת (שמות תרמ"ח ד"ה במדרש יודיע) 'אנם אנחנו בגלותינו צריכין מקודם לבקש לקבל הגלות כפי רצונו ית' אז ממילא יגאלנו הבורא ית"ש. וזה כענין שכ' משיח בא בהיסח הדעת כי אין לנו לבקש תמיד רק על הגאולה. רק להיות עבד משכיל כמו שפי' בו במד' חיי שרה ע"ש (עי' שפ"א חיי שרה סוף תרמ"ח), כמו כן בהיותנו נגרשין משלחן אבינו צריכין לצפות לקבל העבודות והגלות בשלימות עכ"פ להיות עבד משכיל, ע"ש. ועי' שפתי צדיק (שה"ש אות לה) 'במד"ר (שהש"ר א, א) חזית איש מהיר במלאכתו לפני מלכים יתיצב (משלי כב, כט), כל שהוא משמש את רבו כראוי יוצא לחירות, מנין אנו למדין מיוסף על ידי ששימש את רבו כהוגן יצא לחירות. ותמהתי מאד וכי לא הי' ליוסף צדיק יסוד עולם זכות רק מה ששימש לפוטיפר כראוי, שאלתי פה קדוש גיסי מרן שליט"א [השפת אמת ז"ע], ותיירץ שהכוונה שקיבל עליו באהבה שראה שרצון שמים הוא שיהי' עבד לכך עשה באמונה, שפתיים ישק, שזהו מצות (שופטים יח, ג) 'תמים תהיה' כפירוש רש"י כל מה שיבא עליך קבל בתמימות, וחז"ל דרשו זאת מתיבות 'ויריצוהו מן הבור' (מקץ מא, יד), דמפני שסבל חשכות הבור גרם לו שנתרצה'.

איתא במשנה (ברכות כו.) 'תפלת הערב אין לה קבע', ובגמרא (כז:) 'מאי אין לה קבע, אילימא דאי בעי מצלי כוליה ליליא, ליתני תפלת הערב כל הלילה, אלא מאי אין לה קבע כמאן דאמר תפלת ערבית רשות'. ו"ל ע"ד העבודה, 'ערב' היינו בזמנים של חושך והסתר, ל"ע יש מחלה בכל העולם, ואנשים נפגעו ממנה, ול"ע יש גם אחב"י שנעדרו ונסתלקו לא עלינו ולא על כל בר ישראל, ה' יעזור שישלך את המחלה, ושירפא את החולים שיבריאו, וישמור על הבריאים שלא יחלו, ואנו נמצאים במצב של 'ערב' - חשכות, אבל אמרו חז"ל (שם כח:) 'העושה תפלתו קבע אין תפלתו תחנונים', אנחנו בעוונותינו התרגלנו לעשות תפלתנו קבע, מתפללים מתוך הרגל את אותו שמונה עשרה ג' פעמים ביום, ללא שום שינוי, אין תפלתנו תחנונים - לתפלה כזאת חסרה המהות הפנימית של התפלה, התחנונים, בימים כתיקונם אין את התפלה לעני' שאדם מרגיש שמעצמו אין לו כלום, ודייקא בזמן כזה, בעת מחלה בלתי נשלטת, לא ע"י רופאים, לא ע"י צבא, לא ע"י בעלי ממון, ולא ע"י אנשי שררה, רואים בגלוי שלאף אחד אין שליטה רק לרבנו של עולם בלבד, במצב כזה האדם מרגיש בתפלתו תחושה אמיתית של 'תפלה לעני', שהוא עומד מול קונו, והכל רק בידו ית"ש, וזה 'תפלת הערב' - כשאדם מתפלל בזמן של חושך והסתר - מן המיצר קראתי י-ה, 'אין לה קבע' - אין לה את החסרון של עושה תפלתו קבע, כי כולה תחנונים. עלינו לנצל את הזמן, להתרגל להתפלל לרבנו של עולם עם כל הלב, וההתרגלות תשאר א"ה גם אח"כ כשנצא מהמיצר - עניי במרחב י-ה, שנרגיש ונחוש את הרבנו של עולם שעזר לנו, ותמיד נתפלל אליו בתחנונים כמו עני. ידועים דברי הרמב"ם (פ"א מהל' תעניות הל' ב-ג) 'דבר זה מדרכי התשובה הוא שבזמן שתבוא צרה ויזעקו עליה ויריעו ידעו הכל שבגלל מעשיהם הרעים הורע להן ככתוב (ירמיהו ה, כה) עונותיכם הטו וגו' וזה הוא שיגרום להם להסיר הצרה מעליהם. אבל אם לא יזעקו ולא יריעו אלא יאמרו דבר זה ממנהג העולם אירע לנו, וצרה זו נקרה נקריה, **הרי זו דרך אכזריות**, וגורמת להם להדבק במעשיהם הרעים ותוסיף הצרה צרות אחרות'. ועמדו המפרשים על לשון הרמב"ם הרי זה דרך 'אכזריות', איזה אכזריות יש בזה, אולי יש בלבו מדת רחמנות ובכל זאת לא שם לבו להתעורר מהצרה שהקב"ה מביא, אלא אומר הרי זה מנהגו של עולם, והול"ל הרי הוא מקטני אמנה, או שיש בזה מעין כפירה, שאינו מרגיש את הנהגת הרבנו של עולם.

אלא התשובה הוא, כי עלינו לעשות חשבון הנפש נוקב ואמיתי, שכן בדרך העולם מחשבת כל אדם בימים כאלו לחשוב על עצמו, כגון אנו בני ארץ ישראל חושבים לעצמנו, ב"ה אנו גרים כאן באר"ק, באר"ב ובשאר מקומות שם קורים דברים נוראים, ומתגנבת מחשבה ב"ה שאנחנו נמצאים כאן, וכן מי שגר בארץ ישראל במקום שיש בו פחות אחוזי הדבקות, עושה חשבון לעצמו, שלפי חשבון הסטיסטיקה הוא נמצא על הצד הטוב, הוא בסדר, כי נדמה לו שהוא במקום יותר טוב, כל אחד מבקש לסבור ולחשוב חשבונות שהוא יותר מוגן. אבל מי שמרגיש את ההנהגה של הרבנו של עולם, שבכל מקום שהוא הכל תלוי בהנהגת הרבש"ע ורצונו ית"ש, וכמו שאמרו לכל טיל וכדור יש כתובת, כן לכל וירוס - כמה שהוא קטן - יש כתובת, הקב"ה מנהיג את העולם מקרני ראמים עד ביצי כנים, שום דבר לא נעשה בלי השגחתו ית"ש, כל דומם ואפילו גרגיר חול לא זז ממקומו בלי השגחה, כל שכן הוירוס שהוא יותר מדומם - שיש בו כח תנועתיות, בוודאי הכל בהשגחה מדוקדקת, ולא נדבק מאליו, ויודע שאין שום הבדל או שינוי היכן נמצאים, ואינו עוסק בחשבונות של עולם, מה קורה באיטליה או בספרד, באר"ב ובארץ ישראל, בעיר פלוני ובמקום פלוני, כי כשיודעים שהכל בהשגחתו ית"ש, ובכל צרה טמונה קריאה מהרבנו של עולם להתעורר, מבינים שכולנו ביד ה' שעשתה זאת. ומי שאינו מתעורר לתשובה, אלא עושה חשבונות על איזה צד של הסטיסטיקה הוא נמצא, ותולה הדבר במקומו ובמנהגו של עולם ומאורעות, תמיד זה בא ביחד עם מחשבה ותחושה של אני את נפשי הצלתי, שהוא ב"ה בריא ונמצא במקום יותר שמור, ואפילו אם נמצא בבורו פארק עושה לעצמו חשבון שהוא נמצא ברחוב שיש שם פחות התדבקות, או שהוא לא יוצא מהבית, לא בא במגע של אנשים, ואפילו אם ח"ו נדבק עושה לעצמו חשבון שהוא במצב יותר טוב של השני, ומחפש להיאחז בצד הטוב, והרי זה דרך אכזריות, כי אם היה בו מדת הרחמנות להשתתף בצער הזולת, וכל שכן צער דרבים, לא היה מגיע למחשבות אכזריות - שהוא משורש 'כז' (עי' ס' השורשים לרד"ק ערך כזר, ומלב"ם נח יא, כח), שמתעלם ואין מרגיש די בצרת אחרים, אלא היה מתעורר מתרדמת הזמן ושומע את הקריאה מלמעלה - שהכל בא מהרבש"ע לעורר אותנו, והיה אומר כמו שיהודי כשר צריך לומר 'כי יודע אני כי בשלי הסער הגדול הזה עליכם', ולא להכות 'על חטא' על הלב של השני - אלא על הלב של עצמו, לעשות חשבון הנפש שלו, לבדוק במעשיו מה נדרש מ **נ ו לתקן ולהשתפר**, ולא מה השני צריך לתקן, האחרים יעשו את חשבונם שלהם, כל אחד ידאג לעצמו שבגלל מעשיו הרעים הורע לנו.

כתיב (דה"א כא, טו) 'וכהשחית ראה ה' וינחם על הרעה', שהיה ל"ע דבר בבני ישראל - 'וישלח האלקים מלאך לירושלם להשחיתה', וכשהמלאך עמד להשחית ראה ה' וינחם, ואמר למלאך המשחית 'רב עתה הרף ידך', ולא מבואר בפסוק איזו זכות הועילה לעצור את המגיפה, ואיתא בגמרא (ברכות סב:) 'מאי ראה' - 'אפרו של יצחק ראה', זאת היא זכות העומדת לעד, שבגינה נעצרה המגיפה. והקשו המפרשים שלכאורה לא היה כלל אפרו של יצחק, שהרי על פי פשוט המקראות בפועל לא נעקד לעולה (עי' מהרש"א חא"ג שם, ועי' דרשת שבת תשובה תשע"ט).

אלא הביאור ב'אפרו של יצחק' אינו לאפר גופו הגשמי, אלא מה ששרף וביטל כח היצר, ואפר זה נמצא בכל הדורות, כאשר איש ישראל מתגבר על יצרו ושוורף אותו, ועבור זה אין צריך להמתין לשריפת חמץ, אלא כמו שאומרים ביה רצון בשעת שריפת חמץ ואת יצרנו הרע תבערהו מאתנו' 'וכל המעיקים לשכינה תבערם ברוח בער וברוח משפט' (עי' ישעיה ד, ז), לבדוק את החמץ היטב בבתי הנפש ולבערו, ובכל התגברות על היצר, אפילו התגברות אחת, הרי באותה התגברות הוי כשוורף כזית חמץ, ומה לי מסירות נפש למות על קידוש השם ושיכתבו עליו 'הקדוש' 'הי"ד', או שאדם מוסר נפשו בתשלומים, ביום יום, בכל רגע ורגע, בכל נסיון קטן שיש לו לאדם והוא מתגבר על היצר, בין בסור מרע - תאוות רעות ומחשבות, ובין בעשה טוב - לשפר ולתקן את הנדרש ממנו. היצר הרע שאנו מבערים במשך כל הדורות נובע מכחו של אותו זקן יצחק אבינו ע"ה, וכדכתיב (וירא כב, יד) 'אשר יאמר היום בהר ה' יראה', 'יִרְאֶה בלשון עתיד, כי אכן בשעת עקידת יצחק לא היתה מסירות נפש בפועל, אבל בהר ה' - בכל התגברות על היצר שהוא התגברות ועליה בהר, וכמ"ש חז"ל שאצל צדיקים נדמה להם כהר, בהר ה' - בכל הדורות, בכל התגברות, יראה - רואים את אפרו של יצחק בפועל ממש. והתגברות על היצר הרע יכול למנוע את המגיפה יותר מכל חיסון, יותר משמירות אחרות [ועי' מ"ש בכ"ג אדר דברי החי' הרי"מ ז"ע על 'השיב את חמתי מעל בני ישראל בקנאו את קנאתי'], ולמרות שצריכים להישמר ולהיזהר ככל הנדרש, אבל מתוך זכירה שהכל רק בגדר השתדלות, והמלך ית"ש רוצה מאתנו התעוררות בלב, חשבון הנפש אמיתי המביא להתגברות על היצר, וכשנקיים זאת יתקיים בנו 'וכהשחית ראה ה' וינחם על הרעה'.

כתיב (תהלים לג, יח-יט) 'הנה עין ה' אל יראיו למיחלים לחסדו, להציל ממות נפשם ולחיותם ברעב', ואיתא מצדיקים ז"ע, שחלילה וחס כשיש מגיפה ונגזר 'מות' - שלא יבוא על שום בר ישראל, אזי עי"ן ה' אל יראיו, דהיינו הקב"ה מוסר את האות עי"ן אל הצדיקים, והמה מוציאין את האות עי"ן מרע"ב, ומצרפין אותו בתוך אותיות מו"ת, ונעשה מזה צירוף מעו"ת, וזה עי"ן ה' אל יראיו כדי להציל מ'מות' נפשם, ולא רק זה, אלא גם נמשך מזה שפע של ברכה ופרנסה 'ולחיותם ברעב', כי מרע"ב נעשה ר"ב, מעו"ת ר"ב (עי' ילקוט עבודת ישראל עמ' קלג, וכן איתא מהרה"ק הרבי ר' בונם ז"ע (עי' קול מבשר תהלים שם)). דהיינו שגם התוצאות האחרות שקורים ע"י המגיפה יכולים להשתנות. צריכים להאמין שהכל יכול להשתנות בבת אחת, בפתאומיות, וכמו שזה בא - ככה זה ילך בעזרת ה' במהרה, ומה אם מכת ארבה במצרים, שבבת אחת עלה כל הארבה ובבת אחת בא הרוח ונשא כל הארבה, מדה טובה מרובה למכה שהוא אצל בני ישראל וכל העולם כולו, בוודאי שביד הקב"ה לסלק אותה, ואת הנזק וההפסדים שהביאה עמה, ולהביא ברכה וישועה.

ומסקינן שם בגמרא 'ומסתברא כמאן דאמר בית המקדש ראה, שנאמר אשר יאמר היום בהר ה' יִרְאֶה', ולכאורה יִפְלֵא שהרי מבואר במדרש שמואל (סוף פל"א) שכל אותן שנפלו אז, לא נפלו אלא בגלל שלא תבעו בנין בית המקדש, ואם כן האיק קטגור נעשה סניגור, שזה עצמו יסלק מדת הדין. וי"ל שבאמת קלקלתם - תקנתם, כי מה אפשר לתבוע ולדרוש מעם ישראל כשאינן להם אור פני מלך חיים בבית נכון ונשא שירוממם מעולם הזה, ואם כן ק"ו לדורנו השפל שמקויים בנו 'ושכורת ולא מיין', שיאמר למאלך המשחית אסוף ידך, בראותו בית המקדש שלמעלה שעתיד לבנותה בב"א, בשובו שבות עמו. (מתוך מכתב ניהום לכ"ק האדמו"ר מפשעווארסק שליט"א)

המחלה התפשטה ונתפרסמה בכל קצות תבל, ומקיפה את כל העולם, והנה עומדים אנו בחודש ניסן אשר ישועות בו מקיפות, יעזור ה' שנזכה שיקויים בנו מה שאומרים בהושענא רבה 'קול ולכל באי העולם, בת קול ישמע בעולם, מבשר ואומר', שתגיע הישועה הגדולה, הישועה האמיתית, ונזכה לאכול מן הזבחים ומן הפסחים, בביאת גואל צדק, בריאים ושלמים, כל ישראל יחד.

ילדים יקרים, ברצוני לומר לכם כמה מילים, היום כששומעים על הוירוס המתפשט, שומעים על חולים ל"ע, וה' יעזור שכולם יברואו במהרה ושלא יהיה שום נזק, כל אחד מוטרד, ובעולם מחפשים תרופות, אבל באמת יש תרופה אחת מאוד מאוד טובה, כפי שהגמרא אומרת במסכת שבת (ק"ט): 'אין העולם מתקיים אלא בשביל הבל פיהם של תינוקות של בית רבן', ילדים שלומדים ערליך, עם מדות טובות, לומדים גם כשזה קצת קשה - כשלא נמצאים בשגרה הרגילה, נמצאים בבית, שלפעמים צפוף ולא נוח כל כך ללמוד, ואין חברים, אמנם זה לא קל, אבל על הבל פה שלכם העולם העומד, וחז"ל (ע"י אבות דרבי נתן פ"ג ה"ו) מגלים לנו טוב פעם אחת בצער ממאה שלא בצער, מה שלומדים מתוך צער וקושי שווה פי מאה ממה שלומדים שלא בצער, כל לימוד בימים שחסר בהם מהנוחיות ויש בהם קצת קושי, שווה הרבה יותר. והבל פה הזה, מסלק הבל פה של וירוסים וכל דבר רע, וזה גורם ומביא רפואה לעולם - ההבל פה שלכם כששומרים עליו כראוי.

דעו לכם, כמה חשוב לכל העולם כל רגע לימוד שלכם, כל פעולה במדות טובות שאתם עושים, והרי בימים אלו צריכים להתרגל למדת הסבלנות, כשכולם בבית וצפוף, ואי אפשר לצאת, או כל קושי אחר. צריך לזכור שמדות טובות אינן פחות חשובים מלימוד התורה, צדיקים ז"ע אמרו שקל יותר ללמוד ולגמור את כל הש"ס מלשבור מדה אחת גרועה, אתם עדיין בגיל צעיר, ובשנים אלו יותר קל להתרגל למדות טובות, וזוהי העת לא רק לדבר על מדות טובות, אלא לקיים אותם בפועל, ללמוד להיות סבלן, להיות וותרן, להסתפק בפחות, להתרגל לדברים אחרים ממה שרגילים תמיד. ולזכור תמיד את רבוננו של עולם, שכל מה שמתגברים בשעת הקושי עושה נחת לאבינו שבשמים, כי כל זה מראה ומוכיח שאתם בניו.

ידוע שחודש ניסן ופסח זה זמן של אמונה, מספרים על יציאת מצרים ומתחזקים בכל העניינים של אמונה בה', אבל תמיד - בכל השנים 'מדברים' על אמונה, אבל בשנה הזאת הקדוש ברוך הוא העמיד את עם ישראל - בדור שלנו, במבחן של אמונה, יש חששות ויש פחדים, שומעים על חולים, ול"ע גם על כאלה שנפטרו, ואנשים דואגים, אבל צריכים להאמין כמו שכתוב בתהלים (עג, כג) 'ואני תמיד עמך אחזת ביד ימיני', ולא רק שהקב"ה כביכול אוזן אותנו, אלא שאנחנו נמצאים אצלו, וכמו שדוד המלך ע"ה אומר (קלא, ב) 'כגמול עלי אמו כגמול עלי נפשי', כתינוק המוחזק ביד אמו, כך אנחנו מוחזקים אצל הרבוננו של עולם, ובספרים מבארים כי כששואלים אדם היכן הוא, הוא משיב בהזכרת המקום שהוא נמצא כמו בירושלים ברח' פלוני ובמקום אלמוני, וכדומה, אבל תינוק אם היה בידו לדבר, היה עונה שהוא אצל אמו, בלי קשר למקום הליכת אמו והמצאותה, כי הוא אצל אמו באופן קבוע, אנחנו אצל הרבוננו של עולם כגמול עלי אמו, הרבוננו של עולם מחזיק אותנו, כגמול עלי נפשי, כל נפש יהודי יקרה אצלו, ומעל לכל השמירות יש לנו השמירה מהרבוננו של עולם.

אמנם צריכים כמובן להיזהר - ונשמרתם מאוד לנפשותיכם, האיבערשטער רוצה שנשמור על בריאותנו, להיזהר כפי שההורים אומרים לנו, וכפי שהרבנים מורים, אבל שלא מתוך הרגשה ומחשבה שבמה שאנו נזהרים אנחנו בטוחים, אלא רבוננו של עולם הַמְנִיחַ עולמו בחדס ובריותיו ברחמים, אצלו אנו מפקידים את הנפש בכל לילה, והוא מחזיר לנו אותה בבוקר, וככל המצוות גם ציוונו להשתדל לשמור על הבריאות, אבל הכל בתור מצוה והשתדלות, וכשאדם רוצה לדעת במה הוא בטוח, במה הוא רגוע, על מה הוא סומך, על הרבוננו של עולם הוא סומך! זה המבחן של אמונה שהעמידו את הדור שלנו, לראות אם באמת ובפנימיות נאמין בו, לקיים הכל מתוך זכרון שעליו אנו סמוכים ונשענים, חזקו ואמצו להמשיך בהבל פה של תינוקות של בית רבן, לשמור עליו היטב, ומתוך מדות טובות, ובעזרת ה', בחודש ניסן אשר ישועות בו מקיפות, יעזור ה' שיקיף את כלל ישראל בישועות, ונזכה לביאת גואל צדק, ולאכול מן הזבחים ומן הפסחים.

האמרי אמת ז"ע במלחמת העולם הראשונה בעת ששהה בוורשה, אמר (עי' פקודי תרע"ה) לתרץ קושיית המפרשים על הפסוק הנאמר בפרשת פקודי (מ, לג) 'ויקם את החצר סביב למשכן ולמזבח ויתן את מסך שער החצר ויכל משה את המלאכה', דקשה מדוע לא כתיב כאן 'כאשר צוה ה' את משה', כמו שכתוב בפרשה שם בכל עשיה ועשיה, ותרץ ש'חצר' היינו יראת שמים, כדאיתא בגמרא (שבת לא:): 'כל אדם שיש בו תורה ואין בו יראת שמים דומה לגזבר שמסרו לו מפתחות הפנימיות ומפתחות החיצוניות לא מסרו לו', כי יראת שמים היא מפתחות החיצוניות, דהיינו החצר שדרכו נכנסים לבית - המפתחות הפנימיות [וכן מה שאמרו חז"ל (שם) 'מכריז רבי ינאי חבל על דלית ליה דרתא ותרעא לדרתא עביד', פירש המהרש"ל ש'דרתא' הוא חצר], ולכן בהקמת החצר לא כתבה התורה 'כאשר צוה ה' את משה', שהרי מקרא מלא אמר הכתוב (עקב י, יב) 'ועתה ישראל מה ה' אלקיך שואל מעמך כי אם ליראה את ה' אלקיך', ודרשו חז"ל (ברכות לג:): 'הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים, שזהו נקודה הפנימית שעל האדם לעמוד עליה, ולכן הגם שהיה ציווי ה' על הקמת החצר - 'ושמת את החצר' (מ, ח), אבל התורה השמיטה מלכתוב את הציווי, כדי להורות שבכדי להיות ירא שמים צריך האדם לעמוד בעצמו.

ובזה יש להבין לשון הפסוק 'ושמת את החצר' ויקם את החצר', ולכאורה יש להבין מה שייך לשים ולהקים חצר, התינוח מה דכתיב בפרשת ויקהל (לה, ט) 'ויעש את החצר' התם מפורש דקאי על 'קלעי החצר', שעל ידי שימת הקלעים נגדרה החצר, אבל החצר בעצמו הרי נמצאת ועומדת, שהרי הקרקע קיימת, ומה שייך להקימה ולעשותה. אבל לדברי האמרי אמת ז"ע הנ"ל שחצר המכוון ליראת שמים מובן שפיר, שאין זה דבר הנעשה מאליו, כמו בדבר גשמי כשעושים דבר גגול, שהאור והמקום הריק עומדים וקיימים, ודי שעושים את הגדר מסביב, כי ביראת שמים לא מספיק שהאדם עושה כל הדברים הסובבים את החצר, ואף שיקיים תורה ומצוות, אבל לא יגיע בדרך ממילא ליראת שמים, על יראת שמים צריכים לעמוד ולהתייגע כדי לקנותה, לייצר את הפנים ואת התוך, וזה מה דכתיב 'ושמת' ויקם' על החצר, דאס דארף מען לייגען און אויפשטעלען, עס ווערט נישט פון זיך אליין, בשביל לקנות יראת שמים בנפש אין די לשהות באוירה וסביבה של יראי ה', אלא הוא עבודה שבלב, א אינערליכע זאך (ועי' עברא דדשא ח"א עמ' רכה). כשדברתי ע"ז עם אחי הגרד"ח שליט"א, אמר לי ע"ד צחות ליישב לשון הפסוק 'ויקם את החצר סביב למשכן', ע"ד שאמר החידושי הר"מ ז"ע בתחילת הנהגתו, שאכן מוכרחים להיות כל הדברים החיצוניים הנצרכים לענין ההנהגה, כגון בית מדרש שולחנות וספסלים, ואחד נעשה גבאי ואחד משמש וכדומה כמה ענינים, אבל אחר כך בא הבעל דבר וחוטף הנקודה הפנימית, ואת השאר משאיר שיסובב כמקודם, 'און דאס רעדיל דרייט זיך ווייטער', ומאוד יש לחוש לזה שיבוא עת ויהיה הכל ממש באותו אופן כמו שהוא כעת, אבל הנקודה הפנימית תחסר, הש"ת יעזור מען זאל זיך נישט לאזען (עי' לקוטי הר"מ לקוטים עמ' קפה), וזה 'ויקם את החצר' אבל צריך לזכור ולשים לב שיהא 'סביב למשכן', שהכל לצורך הנקודה הפנימית, מקום שהשכינה שורה בו. והכל עולה למכוון אחד, שהקמת החצר מורה על יראת שמים בפנימיות הלב, סביב למשכן.

והאמרי אמת מביא שם מה שדרשו חז"ל (מנחות מג:): על הפסוק 'ועתה ישראל מה ה' אלהיך שואל מעמך' - אל תקרי מה אלא מאה (עי' ש"ש ב"ש) - 'חייב אדם לברך מאה ברכות בכל יום', ואיתא בבעל הטורים (מ, יז) מסורה על הפסוק 'ויהי בחודש הראשון וגו' הוקם המשכן', וכתוב אצל דוד המלך ע"ה 'הקם ע'ל' (ש"ב כג, א), ודרשו חז"ל (במ"ד יח, כא) 'על' שדוד המלך ע"ה תיקן מאה ברכות, דהיינו שהקמת המשכן הוא כדי להכניס יראת שמים בקרב האדם, וכמו כן על ידי המאה ברכות, וזהו דכתיב (תרומה כז, יח) 'אורך החצר מאה באמה', שסדר המאה ברכות על פני כל היום מביא ליראת שמים, וזה נקרא אורך החצר [הגם שהד"ת המובאים בספר אינו רק העתקות של החסידים, מן הסתם דייקו בלשונם]. ויש להעמיק בכוונתו הק', כי מאה ברכות אינו ענין של מספר גרידא, כמו הרבה סגולות נפוצים שאנשים עושים, ארבעים יום בכותל המערבי, ז' פעמים ויהי נועם, ג' פעמים וכו', וכדומה, אלא שתיקנו שבמשך כל היום - כשמתפלל בבוקר בצהרים ובערב, בעת אכילה ושתיה, בברכת אשר יצר - יאמר מאה ברכות, ובכוונה תחלה הם מפוזרים על פני כל היום, ואם האדם יאמר את כל המאה ברכות בתחלת היום, יאבד את המכוון, שהוא להקיף את האדם שבמשך כל היום - בכל פעולה ובכל מעשה - יהיו לו תזכורות כדי להיזכר במלכותו ית"ש, לעורר בלבו יראה פנימית, וזה מה שדימו חז"ל (שבת לא). יראת שמים לקב חומטון, כי כמו קב חומטון בכדי שישמור את התבואה מלהתלעל צריכים לפזרו ולערבו בתוך כל התבואה, כן המאה ברכות - היראת שמים, צריכה להיות על פני כל היום (ועי' אמרי אמת עקב תרע"ז ד"ה איתא ותרצ"א ד"ה ועתה, ראה תרצ"ג ד"ה איתא במדרש, תבא תרצ"א ד"ה לא, ימים אחרונים סוכות תרצ"צ שמ"ע ביום). וכעין מש"כ הרמב"ם (פ"ו מהל' מזוזה ה"ג) על מצות מזוזה, שהמצוה אינה רק לקבוע אותה פעם אחת, ולבדוק אותה פעמיים בשמיטה, אלא 'שהיא חובת הכל תמיד, וכל זמן שיכנס ויצא יפגע ביחוד שמו של הקדוש ב"ה, ויזכור אהבתו וייעור משנתו ושגיתו בהבלי הזמן, וידע שאין דבר העומד לעולם ולעולמי עולמים אלא ידיעת צור העולם, ומיד הוא חוזר לדעתו והולך בדרכי מישרים, אמרו חכמים הראשונים כל מי שיש לו תפילין בראשו ובזרועו ויציצת בבגדו ומזוזה בפתחו מוחזק הוא שלא יחטא שהרי יש לו מזכירים רבים, והן הם המלאכים שמצילין אותו

מלחטוא שנאמר (תהלים לד, ח) 'חונה מלאך ה' סביב ליראיו ויחלצם'. הקב"ה נתן לנו 'מזכירים רבים', וביניהם מה שתיקנו חז"ל מאה ברכות, בבחינת 'הציבי לך ציונים' שבמשך כל היום כולו יהיו לנו תזכורות לזכור מאהבתו ולבוא לידי זכירת יחוד שמו ית' ויראת ה', זכרהו מאחר שבא להשכיחו, היצר הרע מנסה להשכיח את הנהגת השי"ת בעולמו, ואנו בני ישראל מתגברים, ולהיפך זוכרים ממנו ית"ש במשך כל היום, עוד ברכה, עוד דבר שבקדושה, לא בחיצוניות לבד, אלא עם פנימיות הלב, סביב למשכן (ועי' עברא דדשא ח"ב עמ' רכח).

איתא בגמרא (שבת קמ): 'אמר רב חסדא בר בי רב דזבין ירקא ליזבין אריכא [רש"י - אגודה ארוכה של כרוב ארוך ושל כרישין ארוכים], כישא כי כישא [שכל אגודות הגנין שוות בעובין, שלכולן מדה אחת לחבל שהוא אגוד בן] ואורכא ממילא [כלומר ארכו של זה שהוא ארוך מחבירו הוא משתכר בן]'. ולכאורה הרי זה דבר פשוט הידוע ומובן לכל הבאים לקנות ירקות הנמכרים לפי אגודות. וכבר אמרנו שבדברי ישי עומק בדבריהם ז"ל, וכמבואר במפרשים ענינים נשגבים על העצות האחרות המובאים שם בגמרא, הגם שאמרו חז"ל (כתובות קג) לשון חכמים ברכה, לשון חכמים עושר, לשון חכמים מרפא, מ"מ מעיקרא לא נכתבה הגמרא בשביל כך, והעצות אינם אלא נובלות חכמה (עי' עברא דדשא ח"ב עמ' פא-פב). אלא חז"ל רמזו בדבריהם, 'כישא כי כישא', כי דרך הטבע שזה אצל כולם, כל אחד חי שבעים ושמונים שנה, וה' יעזור שיהיה לכל אחב"י אריכות ימים, לכולם יש אותם אברים, וכולם עושים אותם מעשים, אבל 'אורכא' - האריכות ימים, לא במשמעות של מספר השנים, אלא 'מדת ימי מה הוא', מה הוא עושה עם הימים, שיהיו ימים מלאים בתוכן, 'ממילא' - זה דבר נוסף שאינו נכלל בסתמא של קניית הדבר, אלא בידך להרויח את זה, ע"י עבודה עצמית של כל אחד ואחד, לקנות כאן בעולם הזה את העולם הבא, וכמו שחז"ל (קדושין לט: חולין קמב) מגדירים את עולם הבא 'עולם שכולו ארוך', דהיינו שעוסקים בדברים גבוהים יותר, דברים נצחיים. וזה עבודת האדם גם בהאי עלמא, שיראה שימיו יהיו ארוכים, עם תוכן פנימי. ודבר זה מרומז בפסוק 'אורך החצר מאה באמה', 'חצר' הכוונה על האי עלמא שהוא כפרוזדור לטרקלין וכחצר למשכן (עי'ש באמרי אמת), 'מאה באמה' מרמז על המאה ברכות כדברי האמרי אמת הנ"ל, שה' חצר' - חיי האדם, תהא 'באורך' הראוי, ע"י המאה באמה - ברכות.

עומדים אנו בשבעת ימי המלואים, ובשב"ק קראנו פרשת החודש, מברכים חודש ניסן, ומתקריבים לראש חודש ניסן, הימים אלו הם ימים של התחדשות, החידושי הר"מ ז"ע בשעת גזירת הלבוש, אחרי שעצרוהו ויצא לחופשי בסוף חודש אדר תר"א, נסע לעיר נאוידוואהר, שפירושו בשפה הפולנית - חצר חדשה, עד יעבור זעם, ובבואו לשם אמר שמכיון שהעיר נקראת חצר החדשה [שכידוע צדיקים הקודמים ז"ע רמזו רמזים בשמות הערים בשפת הפולנית, שהרי הכל בהשגחה עליונה, וכמושרש לנו מהבעש"ט ז"ע], יהיה טוב לחדש פה פלפולים חדשים (ראה מאיר עיני הגולה אות תיג). והוא על פי דברי הגמרא (יבמות ז): על הפסוק 'ויעמוד יהושפט בקהל יהודה לפני החצר החדשה' - 'מאי חצר החדשה אמר רבי שחדשו בה דברים'. לחדש חידושים אינו דווקא בנגלות התורה, אלא הכוונה ג"כ לחדש חידושים ביראת שמים, בקניני הנפש, וכמו שאמר הרה"ק מקאצק ז"ע על הרה"ק הרבי ר' זושא ז"ע שהיה גאון באהבה ויראה (עי' יכהן פאר פר' לך), להיות גאון ב'את ה' אלקיך תירא' וגאון ב'ואהבת את ה' אלקיך' הוא הרבה יותר קשה מלהיות גאון בנגלות התורה, ואין המכוון לחידושים של רעיונות בעבודת ה', אלא חידושים באדם עצמו, וכנגד היצר הרע שמתחדש בכל יום, יש להתעורר עם התחדשות של יראת שמים ולהתחזק בזה, והזמן שאנו עומדים בה דורש את תפקידו להתחדשות.

ובגמרא שם מבואר שהחידוש שנתחדש בחצר החדשה הוא 'טבול יום לא יכנס למחנה לוי', כי מן התורה מי שטבל ולא העריב שמשו, אינו יכול להיכנס לבית המקדש ולהקריב קרבנות, אבל מותר להיכנס להר הבית - מחנה לוי, ובחצר החדשה גזרו חכמים שטבול יום אינו יכול להיכנס גם למחנה לוי - הר הבית, וכל זמן שלא העריב שמשו אינו יכול להתקרב גם מסביב לבית המקדש. והנה החידושי הר"מ (בראש מס' ברכות ד"ה אמנם) מבאר טעם הטהרה של הערב שמש, שאז הכהנים נכנסים לאכול בתרומתן, וכן קריאת שמע תלוי בהערב שמש, כי במשך כל היום שהאדם עוסק בעסקי עולם הזה יכול להיכשל במעשים אשר לא כדת ולהתרחק מהקב"ה, אבל בכל לילה חוזרים כל הדברים אל שרשם, ובבוקר השי"ת מחדש בטובו בכל יום מעשה בראשית, ומחזיר את הנשמה, ולכן בהערב שמש דהיינו בהתחברות האדם אל הבורא ית"ש נטהר האדם [ואין המכוון שרק אחרי שינה יש לו דין דהערב שמש, אלא מכיון שלא איברי לילה אלא לשינתא (עירובין סה)], הרי הוא מיועד על החזרה לשורש, וזה עצמו הענין של קריאת שמע בערבית בכל לילה, להשיב את הנפש אל השי"ת להתבטל אליו במס"נ, ולכן תלה התנא קריאת שמע בשעה שהכהנים נכנסים וכו' ונטהרו בהערב שמש, ע"ש. ובזה יובן מה שחדשו חכמים טבול יום לא יכנס למחנה לוי, שכל זמן שלא העריב שמשו אינו יכול להתקרב גם אל חצר המקדש, כי חדשו עוד מדרגה בהתחדשות הנדרשת ביראת שמים. ו'אורך החצר' הוא 'מאה באמה', דהיינו מאה ברכות שבמשך כל היום כולו, הם הגורמים ל'אורך החצר', על ידי שבכל שעות היום זוכר האדם שבלילה הוא מחזיר את

נשמתו לרבנו של עולם, ועליו להחזירו כראוי, אינני ענין האבען דער אייבערשטען, לעבען מיט דער אייבערשטער, ועי"ז למחר הוא מקבל את הנשמה מחדש לעוד יום של התחדשות והתעוררות ליראה טהורה.

בסיום ספר שמות כתיב 'כי ענן ה' על המשכן יומם ואש תהיה לילה בו לעיני כל בית ישראל בכל מסעיהם', ופירש רש"י דלכאורה קשה שהרי הענן לא היה על המשכן אלא בעת חנייתו, ולא בעת נסיעתו, אלא 'מקום חנייתו' אף הוא קרוי מסע, וכו', לפי שממקום החנייה חזרו ונסעו לכך נקראו כולם מסעות', ולכאורה עדיין צ"ב, הרי י"ל להיפך שמסע נקרא חניה, כי נוסעים למקום חנייתו, ומאי חזית לקבוע לקרוא מקום חנייתו על שם המסע. אלא שהפסוק בא להורות על תהלוכת האדם בהאי עלמא, שהעולם הזה אינו מקום חנייה כלל, כי גם מקום חנייתו קרוי מסע, שהוא הלך ונסע לעולם העליון, פרוזדור לבוא לטרקלין, זיך דערנענטערן צום אייבערשטען. וכמבואר שם באמרי אמת שזה מה שאמרו (אבות פ"ז מט"ז) 'התקן עצמך בפרוזדור כדי שתכנס לטרקלין', הפרוזדור היינו יראת שמים - חצר, כי עבודת האדם כל ימי חייו, שיצא מהפרוזדור עם יראת שמים, שע"ז יבוא לטרקלין. וזה על ידי שבעת היותו בפרוזדור זוכר מהטרקלין, און אמאהל געבט דער בעל הטרקלין א שאקעל, כאפט מען זיך אז מ'לעבט נישט דא אויף שטענדיג, נאר מ'גייט אריבער דא, איננו תושבים כאן, כי העולם הזה הוא רק חצר - דרך ומעבר. וכמו שאמרנו מכבר (ערב שבועות תשע"ח) על מה שאמרו חז"ל (נדה ל:) על הפסוק (ישעיה מה, כג) 'כי לי תכרע כל ברך תשבע כל לשון' - 'כי לי תכרע כל בך' - זה יום המיתה שנאמר (תהלים כב, ל) 'לפניו יכרעו כל יורדי עפר', תשבע כל לשון - זה יום הלידה שנאמר (תהלים כד, ד) 'נקי כפים ובר לבב אשר לא נשא לשוא נפשי ולא נשבע למרמה', ומה היא השבועה שמשיעין אותו - תהי צדיק ואל תהי רשע', ובמהרש"א (חא"ג שם) דקדק אמאי הקדים בקרא יום המיתה ליום הלידה, והלא הסדר להיפך, קודם משביעין אותו בלידתו ורק אחר כך מגיע יום המיתה, עי"ש. וי"ל שרמז הפסוק שהעצה שיתקיים 'ולא נשא לשוא נפשי ולא נשבע למרמה', היא ע"י שמקדים וזוכר ופן לנגד עיניו יום המיתה, שחי בהכרה והרגשה שכל העולם הזה אינו אלא פרוזדור, כל חנייתו אף הוא קרוי מסע, והעיקר הם קניני הנצח שקונה, עי"ז יכול לעמוד בשבועה שהשיעוהו תהי צדיק ואל תהי רשע - ולא נשבע למרמה, וחי את חייו עלי אדמות כשהוא 'נקי כפים ובר לבב'. וכשהאדם חי בהרגשה זו, אזי זוכה שיהיה 'כי ענן ה' על המשכן יומם ואש תהיה לילה בו', בין בנסיונות של היום ובין בנסיונות של הלילה, איז דא א ווארימקייט און א ברען, שמחובר אל הקודש, בהערב שמש, שעל ידי יראת שמים בפרוזדור - בחצר, נעשה מחובר אל השורש, אל מקום השכינה. ובדבר זה צריך חיזוק, ולכן אחר פסוק זה אומרים חזק חזק ונתחזק.

איתא בגמרא (ברכות לב:) 'ארבעה צריכין חזק ואלו הן תורה ומעשים טובים תפלה ודרך ארץ', ומעודי נפלאתי הרי תורה מעשים טובים ותפלה הם דברים רוחניים, ודרך ארץ הוא דבר גשמי וכמ"ש רש"י 'אם אומן הוא לאומנתו, אם סוחר הוא לסחורתו, אם איש מלחמה הוא למלחמתו', ואכן גזירת הבורא הוא שעל האדם לעסוק לפרנסתו - 'בזעת אפיך תאכל לחם', אבל איך מחתינן להו כולהו בדא מחתא - חיי עולם עם חיי שעה, והרי על תורה מעש"ט ותפלה היצר הרע מפריע, ואילו על דרך ארץ היצר הרע מסייע. אלא כאן טמון סוד גדול, ויסוד במדת ההשתדלות, שתמיד נשאלת השאלה, ובמיוחד בעת כזאת, כמה מוטל על האדם להתעסק בהשתדלות, להיזהר ולהתגונן, וכן הוא בכל השתדלות בעניני עולם הזה - פרנסה בריאות שידוכים וכו', שכולם מוגדרים בשם הכולל של 'דרך ארץ', שהם הדרך איך עוברים את המעבר בארץ, שכל החנייה כאן אף הוא קרוי מסע - דרך, שאין השאלה כל כך מה וכמה צריך להשתדל, אלא העיקר הוא איך משתדלים, לזכור שההשתדלות אינו אלא כיסוי, והקב"ה הוא עשה ועושה ויעשה לכל המעשים, גם בריאות, גם פרנסה, גם שידוכים, וכו', וכל מה שהנך עושה אינך אלא משתדל, והכל גזירת מלך עליון לעשות איזה שהוא אמצעי שנגזר עליך, ובמקום לדקדק ולהחמיר כמה השתדלות לעשות, כמה הגנה צריך, יש לדקדק עם איזה הרגשה הנך עושה ההשתדלות, לא לשכוח את הבורא ית"ש שהוא הביא את הגזירה, והוא יסלקה במהרה, ויביא רפואה לכל עם ישראל, ויחדש את הפרנסה לאחב"י. וזה מה שאמרו חז"ל שאחד מארבעה דברים הצריכין חיזוק הוא 'דרך ארץ', שעל האדם להתחזק בכל כוחו שההשתדלות תהיה באופן הראוי, שבכל עיסוק בעניני עולם הזה, לזכור שהוא רק 'דרך' ארץ והכנה לטרקלין לקרבת הש"ת.

והנה מבין השיטין של דברי האמרי אמת זי"ע נראה שהדברים נאמרו כחיזוק לבני ישראל, בימי מלחמת העולם הראשונה, שבני שיראל היו מטולטלים ממקומם וגזירות וצרות רבות רבצו על שכמם וכבר היו קרבנות מבני ישראל ל"ע, ודבה"ק נאמרו לחזק הלבבות בזמן של חשש, בזמן של קטרוג, וכדברי חז"ל (במ"ר יח, כא) שבזמן דוד המלך ע"ה היו מתים בכל יום מאה אנשים מירשאל, ובא דוד ותקן להם מאה ברכות, וכיון שתקנם נעצרה המגפה, ודבה"ק נאמרו כחיזוק בעת צרה, וחוששים מהעיתידות לבוא, שיש להתחזק במאה ברכות, ובמכוון הפנימי של המאה ברכות, להתעורר ליראת שמים פנימית, במשך כל היום כולו, מה ה' אלקיך שואל מעמך כי אם ליראה, ובכל אשר קורה לאיש יהודי עליו לבדוק את עצמו מה המבוקש ממנו, הקב"ה הביא את הנגיף המדבק,

והקב"ה ברחמיו יקח את זה במהרה, אבל הרבוננו של עולם רוצה שנתעורר ליראת שמים - 'והאלקים עשה שיראו מלפניו' (קהלת ג, ח), מ'זאל כאפען א ציטער, זיך געבען א שאקעל, וכשבתוך הלב מתגנבת השאלה של עמלק 'ראית את אבא' 'היכן אבא' (עי' רש"י בשלח יז, ח מחז"ל), נדע ונרגיש בבירור כן! ראינו ורואים את 'אבא', אונז געדענקען 'אבא', אונז זענען געבינדען מיט 'אבא' יתברך שמו, און אונז בעטען פון 'אבא' ער זאל אוועק נעמען די שלעכטס, וישאר אצלנו הזכרון הזה - שהוא עשה ועושה ויעשה לכל המעשים, והתחזקות זו מסלקת את הקטרוגים.

עומדים בחודש ניסן, אשר ישועות בו מקיפות, חצר הוא גם דבר המקיף, ע"י ההתחזקות ביראת שמים וההתבוננות שכל העולם הזה אינו אלא פרוזדור, נזכה אי"ה לישועות. ובתרגום יונתן פירש על הפסוק 'ושמת את החצר סביב למשכן', דקאי על זכות אבות וזכות אמהות, עי"ש. לכלל ישראל יש זכות אבות וברית אבות, שזוכים לישועות בזכותם, כשמתחזקים בחצר סביב למשכן.

ההתחדשות שעלינו להתחדש בחודש ניסן, לקראת יו"ט פסח, הוא בעין טובה, מדות טובות, שמירת הפה, שמירת העינים, שמירת המחשבה. יש שמתחדשים בבגד חדש לכבוד יו"ט [שאכן יש לזה חשיבות, ומוזכר בחז"ל (עי' פסחים קט): שבעלה משמחה בבגדי צבעונין], אבל יש ההתחדשות אמיתית שעל כל אחד להתחדש לכבוד יו"ט, ולב יודע מרת נפשו, במה הוא צריך תיקון וחידוש, ונזכה לבוא ליו"ט בלבוש חדש לנפש האדם.

אמרנו היום בפיוט למוסף של פרשת החודש 'ענגנו בְּנוֹפֶשׁ בראשון לחדשי השנה', דהיינו שמבקשים מהקב"ה לענג אותנו במנוחה ובשלוה, אבל יש יהודים שכוונתם - אוי רבוננו של עולם רציני לנסוע לחופש לארץ מרחקים ליו"ט פסח, או אפילו בארץ ישראל, או שאומר את זה עם אנחה שרוצים להסב את ליל הסדר עם כל בני המשפחה, והנה קרה כזאת בישראל, שבקושי יכולים לצאת מהבית, ומדמים שעל זה הבקשה של 'ענגנו בנופש', אבל האם זהו הנופש?! הנופש הוא מה שאומרים בהמשך הפייט 'שה לבית אבות מנות במכסות, סבות עליו עסיס ארבע כוסות', על עונג זה אנו מבקשים 'ענגנו בנופש', לעלות לבית המקדש להקריב קרבן פסח, אמנם תנאים הגשמיים לא יהיו כל כך נוחים, יצטרכו להצטופף בבית המקדש, ולחפש מקום לשבת ולאכול כזית בשר מקרבן פסח [ומה שאמרו (אבות פ"ה מ"ה) 'מעולם לא אמר אדם צר לי המקום שאלין בירושלים' היינו שלא התאוננו על כך - שלא אמר, אבל במציאות היה צפוף וצר (עי' ברע"ב ועוד), ורק בודי איתא שם שהשתחוו רווחים], אבל למנוחה זו הנפש משתוקקת ומצפה, ועל זה מבקשים ומתפללים, ורק מוסיפים לבקש שגם עד שיבנה בית המקדש, שהש"ת יעזור שנוכל להיות במנוחה ובשלוה, אבל הרצון והתפלה האמיתיים הוא על הגאולה השלימה בביאת גואל צדק, ועד שתבא הישועה הגדולה - עד פסח, וכמו שאמרו צדיקים זי"ע 'ביז די קרעטשמע', יעזור הש"ת שיהיו לכל בני ישראל רפואות וישועות ונשמע ונתבשר אך טוב, ונזכה ללכת בדרך הישר ולעבדו ית"ש כראוי.

מכתב רבינו ראש הישיבה שליט"א

בס"ד

ימי המלואים תש"פ לפ"ק, ועל פתחינו מתדפק החודש שישועות בו מקיפות.

לחביבי תלמידי הישיבה הקדושה, ד' עליהם יחיו.

הן כל תכלית ההתחנכות בישיבה, לא רק למקומה ושעתה, אלא שתמצא התורה קן בלב התלמידים, גם כשאננם נמצאים בה בפועל, ובכל נסיון אשר מזמנים משמיא לאיש יהודי, עליו לבדוק מה המבוקש ממנו בדבר, ובוודאי לכם התלמידים נ"י, הנסיון לראות אם תמשיכו בשקידתכם בעמל התורה למרות שאינכם במסגרת הרגילה, והרי עין של מעלה רואה, כמשחז"ל בפרק מרובה, וע"כ התחזקו לבל יהא ח"ו אם תעזבני יום יומיים אעזבך, וכדאית זכות התורה להגן עליכם ועל משפחתכם מכל מרעין בישין, ונתבשר אך טוב.

אוהבכם בלונ"פ

שאול אלטר

כולם חוששים ויראים מהקורות בכל קצוי תבל, מהנגיף המתפשט, אבל יהודים מאמינים בני מאמינים עליהם לדעת, שהכל בא לעורר אמונה ויראה פנימית ואמיתית, כי כל שהאלקים עשה - הוא כדי שיראו מלפניו, לזעזע את לב האדם, שיתעורר מזה ליראת שמים אמיתית, לדעת ולהרגיש שיש מנהיג לבירה, אדון הכל, לא להסתפק באמונה ויראה חיצונית, נאר זיין אנגעבינדען און דבוק אין אייבערשטען.

אין לשכוח את העיקר המבוקש מאתנו, וכמו שאמרו חז"ל (ברכות נט.) 'לא נבראו רעמים אלא לפשט עקמומית שבלב', בדורנו השפל והירוד העקמומיות כל כך עמוקה ואינה נפשטת בניקל, ולא נפשטה עקמומיתו שבלב אדם בשמעו רעם, ולכן הרעם מתלבש בפחד אחר, וכולם לאותה מטרה, לזכור שכל מה ש'האלקים עשה' הוא כדי 'שיראו מלפניו', להוסיף ביראת שמים אמיתית ופנימית, לפשט העקמומיות שבלב. בעל הבן איש חי זצ"ל מפרש (אדרת אליהו בפרשתו, בניהו שם, ועוד) מאמרם ז"ל (ברכות כח:) 'שתהא מורא שמים עליכם כמורא בשר ודם', דכמו שהאדם ירא ומפחד על הבשר ודם שלו לשמרו היטב מדברים המזיקים להם, וגם הוא ירא עליהם ומזדרז לקרב להם התועלת, כן על האדם להיות ירא על דברים הנוגעים אל השמים - הנשמה, מצוות ומעשים טובים, שתהיו יראים וחרדים על עסקי שמים כמו שאתם יראים וחרדים על עסקי בשר ודם שלכם. האסט אזוי מורא און חושש אויף דיין גוף - דיין פלייש, אזוי זאלסט דו אויך מורא האבען פון אייבערשטען. (מתוך ס"ג תצוה זכור)

כ"ק אאז"ל אמר בסוף הטיש בפורים תשנ"ו, 'נושא אלמותיו', יעדער דור מיט זיינע פעקלעך, יעדער דור מיט זיינע נסיונות. הדרך להתמודד עם האלומות - הפעקלעך, הוא ע"י שמחזיקים את ה'אלומה' שהיא לא תתפרק, ע"י שקושרים אותה ביחד, וזה מתפרש בב' נקודות, ע"י שמחזיקים את עצמם יחד באחדות, במדת טוב עין, שזה היה המסר של כ"ק אאז"ל מאז תחילת ההנהגה, ובכל השנים, שמדת טוב עין הוא הגנה מפני כל המרעין בישין, וחזר על זה שוב ושוב, פארגינען יענעם, זיין צוזאמען, ולא רק על בני הקהילה בלבד, אלא על כל יהודי, קוקען אויף א יוד מיט א גוטע אויג, וע"ז האלומה אינה מתפרקת, ויכולים להתגונן מפני כל הקשיים. עוד נקודה שטמון בלהתחבר יחד כאלומה, הוא הענין שצריכים מסגרת של תקנות גדרים וסייגים, לשמור על חומת הקדושה והטהרה, לגדור ולשמור את הגדר שלא יפרצוה רוחות זרות, ולקיים מה שנאמר 'אוהבי ה' שנאו רע', כי ע"ז יכולים להתמודד עם הפעקלעך ועם הנסיונות, הגשמיים והרוחניים.

ולפני זה ברישא דקרא כתיב 'הלך ילך ובכה נושא משך הזרע בוא יבוא ברינה' - איתא בגמרא (תענית ה:) שרב נחמן ביקש מרב יצחק שיברכו, והשיבו רב יצחק 'אמשול לך משל, למה הדבר דומה לאדם שהיה הולך במדבר והיה רעב ועיף וצמא, ומצא אילן שפירותיו מתוקין וצילו נאה ואמת המים עוברת תחתיו, אכל מפירותיו ושתה ממימיו וישב בצילו, וכשביקש לילך אמר אילן אילן במה אברכך, אם אומר לך שיהו פירותיך מתוקין הרי פירותיך מתוקין, שיהא צילך נאה הרי צילך נאה, שתהא אמת המים עוברת תחתך הרי אמת המים עוברת תחתך, אלא יהי רצון שכל נטיעות שנוטעין ממך יהיו כמותך, אף אתה במה אברכך אם בתורה הרי תורה, אם בעושר הרי עושר, אם בבנים הרי בנים, אלא יהי רצון שיהו צאצאי מעיך כמותך'. כ"ק אאז"ל ביאר הרמז ב'אמת המים עוברת תחתך', על תפלות בבכי ודמעות, די טרערן וואס די עלטרען בעטען און דאווענען אויף גוטע קינדער, שכשם שבמשל המים מסייעים לגדל את פירות האילן, כמו כן בנמשל הכוח לזכות לבנים ודורות ישרים הוא על ידי 'אמת המים' - מהבכיות והדמעות של האבות והאמהות, שצריכים לרצות את זה ולבקש על זה, רעכטיגע טרערן, אמת'דיגע טרערן, וע"ז יקויים הברכה 'שיהו צאצאי מעיך כמותך'. וזה 'הלך ילך ובכה נושא משך הזרע בא יבוא ברינה', כי כמה שמשקיעים בחינוך הבנים - שכמובן מתחיל בחינוך עצמי, עם תפלות בבכי, ע"ז יש את הכח שיחזיקו מעמד בכל הפעקלעך, נושא אלמותיו.

איתא בגמרא (סוכה יד. יבמות סד.) על הפסוק (תולדות כה, כא) ויעתר יצחק לה' - 'למה נמשלה תפלתן של צדיקים כעתר, לומר לך מה עתר זה מהפך את התבואה בגורן ממקום למקום, אף תפלתן של צדיקים מהפכת דעתו של הקב"ה ממדת אכזריות למדת רחמנות', ע"י שמתאספים ומתחברים ביחד להיות כאלומה, יש את הכח של תפלתן של צדיקים להפוך הכל לרחמים, בני ישראל בכל עת ובכל מצב צריכים רחמים - על נסיך ועל נפלאותיך שבכל יום עמנו, וכעת מרגישים את זה ביותר, יעזור השי"ת שיתנהפך מדת הדין למדת רחמים, ובזכות בעל ההילולא כ"ק אאז"ל, מה כאן עומד ומשמש אף

התם עומד ומשמש, שיושפע עלינו ממרום השפעות טובות, וימליץ טוב בעד הרוצים לדבוק וללכת בדרכיו, זכותו תגן עלינו. (לחיים אחרי שחרית ט"ז אדר)

התקנה הראשונה של כ"ק אאז"ל בתחלת הנהגתו היתה בענין עין טובה, וכן נהג ותבע בכל ימיו, וכן היו הוראות למעשה בענין זה במשך כל שנות ההנהגה, והתבטא כמה וכמה פעמים שעם עין טובה יכולים למנוע הרבה רע מלבוא לעולם, שהוא תריס בפני כל מרעין בישין. וגם היום, כל אחד רועד ומחפש דרכים, אלה במסכות ואלה בהרחקות, יעדער ציטערט, אבל מגלים לנו חז"ל שההגנה מכל רע הוא להישמר מלשון הרע ועין טובה, כדאיתא בגמרא (גיטין נז:): 'בשוט לשון תחבא (איוב ה, כא) - בחירחורי לשון תחבא', להרבות במדות טובות, בשלום, באחדות, לראות ולהסתכל בעין טובה על השני, ואזי יש הגנה יותר מהגנת מסכה וכדומה, אהבת ישראל ועין טובה מהווים תריס בפני הפורענות, ומצילים מכל מרעין בישין. (מתוך סעודת ט"ז אדר)

איתא בגמרא (נזיר נז:): 'אמר רב הונא המקיף את הקטן הרי הוא חייב, א"ל רב אדא בר אבהה לרב הונא ודידך מאן מגלח להון [שראה בנים קטנים מגולחים ראשיהם עם פאותיהם], אמר ליה חובה [אשתו היתה, ורב הונא לטעמיה דאמר בסמוך הנשים מותרות להקיף דכיון דאינן באיסור דניקף ליתנהו נמי באיסור דמקיף], תקברינון חובה לבניה [דאיסורא קא עבדא], כולוה שני דרב אדא בר אבהה לא אקיים ליה זרעא לרב הונא [כשגגה שיוצאת מלפני השליט], ויש בזה ב' פירושים בראשונים (עי' שטמ"ק) או שהכוונה בניחותה, משום דאיסורא קא עבדא, או שהכוונה בלשון תמיהה האם אינה חוששת לחיי בניה הקטנים. ואם ביטול מצות הקפת הראש גורמת קיצור החיים, בוודאי מדה טובה מרובה שקיום מצות הקפת הראש גורמת ומשפיעה חיים, כמרומו בתיבת פא"ה - ראשי תבות פועל אריכות הימים. והנה האידנא חזינון שצריכים להתרחק כדי שלא להדביק אחד את חברו, בוודאי עאכ"כ, שכשמקיימים מצות הקפת הראש המסוגלת לאריכות ימים, בוודאי שזה משפיע לכל הסובבים אריכות ימים, בלי משחית וכלי נגף.

בברית מילה בא אליהו מלאך הברית, ואיתא בגמרא (ב"ק ס:): 'כלבים בוכים מלאך המות בא לעיר, כלבים משחקים אליהו הנביא בא לעיר', נמצא שכאשר אליהו הנביא בא לעיר אין מלאך המות בעיר, ואם כן גם כשאליהו בא לעיר לברית מילה, יכולים לבקש שיגן בעדנו מכל דבר רע.

בוודאי שצריכים לעשות את ההשתדלות, ומקרא מלא אמר הכתוב 'ונשמרתם מאד לנפשותיכם', שאכן נאמר על שמירת הנפש, אבל הקדמונים כבר פרשוהו גם על שמירת הגוף, וכן ילפינו מעוד פסוקים שיש חובת שמירת בריאות הגוף הגשמית, אבל צריכים להיזהר בכל התעסקות בהשתדלות, אם זה בהשתדלות היום יומית לפרנסה, או בכל השתדלות, שלפעמים נשקעים בהשתדלות, ושוכחים שזה רק הכרח שכך גזר המלך, ונהיים יותר ויותר קיצוניים בהשתדלות, עד שזה גורם גם לדאגה ועצבים, ובמיוחד בעת כזאת נצרך לשנן ולחזור לא לשכוח עיקרי האמונה, שיש רבוננו של עולם, ולא שברא את העולם ומשגיח עליו מרחוק ח"ו, אלא כמו שיסד לנו הבעש"ט זי"ע - שמצוה להחדירו בכל עת ובכל שעה, שמאמינים בהשגחה פרטית על כל גרגיר חול הארץ ואיפה יהיה מונח, שום דבר בעולם - דומם צומח חי ומדבר, אין לו מציאות ואין לו שום תנועה, בלי שהרבוננו של עולם ישגיח עליו בהווה בכל רגע ורגע, וצריכים לחזור על זה שוב ושוב עד שהדברים יופנמו בעומק הלב, הרבוננו של עולם נמצא פה אתנו, וזה היה כל הויכוח על סוד הצמצום, שרבותינו תלמידי הבעש"ט זי"ע החדירו שהרבוננו של עולם נמצא בכל מקום ובכל דבר, ואין שום מציאות מלבד כח הבורא ית"ש, שנמצא בכל מקום, אך מרוב הסתר אין בידינו להשיג זאת כראוי. אבל צריכים שלא תבוא ההשתדלות לכסות את האמת ולהעלים את הנהגת הבורא, ולאבד מאתנו את האמונה התמה. צריכים לעשות ולהיזהר במה שצריך, ולא להיות חב לאחרים, ככל המקובל, אבל לא לאבד את הנפש בתוך כל הבהלה, ולהאמין שכמו שהכל התחיל והגיע ברגע אחד, כך בידו ית"ש להעלים הכל ברגע כמימריה, ובמיוחד כשעומדים בפרשת החודש שיש התחדשות בעולם. ואנו תפלה ובקשה מהקב"ה שינסה אותנו בשגרה היום יומית, דאס איז אויך גענוג א שווערע ארבעט, לזכור ממנו בכל רגע ובכל יום ויום, והשי"ת יעזור שנשמע רק טוב. (לחיים אחרי שחרית כ"ב אדר, חלאקה וברית מילה)

איתא בנועם אלימלך (פר' שופטים סוד"ה א"י שופטים) על הפסוק (תהלים כג, ד) 'שבטך ומשענתך המה ינחמוני' - 'שבטך' בשעה שיש דינים בעולם, 'משענתך' הצדיקים המעכבים אותם, והם למשענת לנו שלא יבואו, 'המה ינחמוני'. כ"ק אאז"ל (פני מנחם תצוה עמ' קסב) אמר 'שבטך' רמז לחודש שבט, ו'משענתך' מרמז לחודש אדר (ע"ש ע"פ דרכו), ו"ל לפי שחודש אדר הוא זמן של יאראצייט של צדיקים כמ"ש כ"ק אאז"ל, והיינו שהצדיקים מגינים מהשבט. מסופר שהיה גביר שהיה מחזיק ביהמ"ד ולומדי תורה, וכאשר נצרך ישועה לביתו, כל הלומדים צמו עבורו, אך הרה"ק רבי יצחק מדראביהטש ז"ע עשה סעודה, וכשתמהו עליו, אמר שבשמים כבר רגילים לתעניותיו, אך כשעשה בעבורו סעודה נתעורר רעש למעלה למה שינה מהרגלו, וממילא נתעוררה זכות הגביר לישועה. והנה בשנים האחרונות נוסעים רבבות אלפי ישראל לליזענסק, בכל ימות השנה, ובפרט ביומא דהילולא, וכעת נסתתמו הדרכים, בודאי מתעורר רעש למעלה בשמים, שבני ישראל נמצאים בעת צרה וזקוקים לישועה, וזכות הצדיק מסייע להישען עליו להתנחם מכל הדינים.

ובאמת ענין יאראצייט של צדיקים הרבה יותר עמוק מלפעול ישועות בלבד, הגם שלפעול ישועה לבר ישראל דבר גדול הוא, אבל מעבר לזה נצרך להתעורר לעבודת ה' לשיפור המעשים, בנועם אלימלך (ר"פ תזריע) מפרש הפסוק (תהלים יט, ג) 'יום ליום יביע אומר', 'ביע' מלשון 'מים תבעה אש' (ישעיה סד, א) שנעשה כמין אבעבועות הנגבהים למעלה, כי צדיקים ההולכים בדרכי השי"ת ועבודתו אז כל יום ויום יבין וישכיל יותר ויותר מה שלא השכיל אתמול, ובכל יום יוסיף פיו לדבר חכמות ואמרי נועם בחכמות אלקות ורוממותו עד אין תכלית, א צדיק קאכט יעדער טאג אין עבודת ה', ובכל יום מעלה רתיחה, ומה שנהג בקדושה באותו יום גורם לו קדושה יתירה ליום הבא אחריו, שמבעבע ועולה יותר בעבודת ה', יום ליום, יעדער טאג געבט איבער פאר די אנדערע טאג. וכמ"ש על היהודי הק' ז"ע שבכל יום נתעלה במדרגות בעבודת ה', כמו ההבדל בין גוי ליהודי.

וכותב שם הרה"ק הרבי ר' אלימלך ז"ע שלא כן הוא אצל אנשים פשוטים, בני אדם ההולכים שובב בדרך לבס אחר שטותיהם והבליהם, אז אין הפרש אצלם, וכמו שהיו מתנהגים יום אתמול כן היום כן מחר ולא יוסיפו דעת ושכל כלל. אמנם לכל אחד יש בכל יום דברים ומעשים אחרים, אך הם דברים חיצוניים שאין שום הבדל ביניהם, והרי עיקר האדם הוא הנפש, ובזה האדם צריך להתעורר, להתחדש ולהוסיף. והנה בדרך כלל עבודה זו קשה ביותר להיות בבחינת 'יום ליום יביע אומר', אבל ביומא דהילולא, שזכות הצדיק קיימת, יכולים להתעורר, זיך מיט כאפען, לילך ממדרגה למדרגה, לתקן המדות, לידע ולזכור שלכל יום יש את תפקידו ומעלתו, ולנצל את הימים כראוי, וכדאיתא בזוה"ק (ח"א קכט.) על הפסוק (בראשית כד, א) 'ואברהם זקן בא בימים' שבא עם כל ההארות מכל הימים (ע"י שפ"א חיי שרה תרל"א בשם החי' הר"מ ז"ע), ער איז געקומען מיט די טעג, לא חטיבה אחת של שבעים שנה, אלא כל יום ויום בפני עצמו, יעדער טאג איז געבויעט אויף די פריערדיגע טאג, נאך בעסער און נאך בעסער. וביום היאראצייט יכולים וצריכים להתעורר לזה.

פרשת פקודי נקראת כן ע"ש הפסוק 'אלה פקודי', בפרשה זו לא נתחדשה שום מצות עשה או לא תעשה, וגם כל הציוויים על מלאכת המשכן כבר נאמרו, אלא כל הפרשה הוא מענין החשבונות של מעשה המשכן, וכמ"ש רש"י 'בפרשה זו נמנו כל משקלי נדבת המשכן וכו' ונמנו כל כליו לכל עבודתו', וע"ש זה נקרא 'פקודי', כי זהו כל המהות של הפרשה. וכמו שבמעשה המשכן היה חשבון מדוקדק, כן הוא בעבודת כל אדם במקדש מעט שלו, שעתידיים ליתן דין וחשבון, כל יום הוא אוצר בפני עצמו, וצריכים להודות על כל יום להקב"ה, מ'דארף לעבען מיט א חגשה פון א חשבון, לנצל את הימים, לדעת שהעיקר הוא עבודתו ית"ש - מה שהנפש פועלת בכל יום ויום, וכל שאר הדברים אינם אלא טפלים.

במסורה ג' פעמים כתיב 'מה הוא', בפרשת שלח (יג, יח) 'וראיתם את הארץ מה הוא', ובפרשת חיי שרה (כג, טו) 'ארבע מאות שקל ביני ובינך מה הוא', ובתהלים כתיב (תהלים לט, ה) 'הודיעני ה' קצי ומדת ימי מה היא'. 'הודיעני ה' קצי ומדת ימי מה היא', אין המכוון רק על מנין ימי שני חייו, אלא 'מדת' ימי מה היא, וועלכע מדה וועלען האבען די טעג, איך כל יום יהיה מנוצל כראוי, וזה ע"י 'וראיתם את הארץ מה הוא', שהאדם יודע שכל היותו כאן בעוה"ז כאורח וגר במקום שאינו שלו, בפרוזדור שהוא מעבר לטרקלין, ע"ז יודע ש'ארבע מאות שקל ביני ובינך מה הוא', לא כהסתכלות של עפרון, אלא כהסתכלות אאע"ה על מערת המכפלה - מקום עליית הנשמות לעולם העליון. שאין לזה שום חשיבות, כי כל מה שאינו מוסיף לעבודתו ית"ש עובר וחולף ואין בו ממש, ואינו אלא כדברים חיצוניים שאין להם קיום בנפש האדם. און יעדער

טאג און טאג, וכל החיים יודוך סלה, יעדער טאג וואס א מענטש לעבט, על כל נשימה ונשימה, דארף ער פילעהן און וויסען און מודה זיין די איבערשטען, ודבר זה משפיע על האדם שינצל את הימים כראוי.

במצב היום עושים הרחקות ומסכות כדי לא לידבק, הלואי שהיה לנו מסננת רוחנית, לחיות עם אויר אמיתי ונקי ולהתרחק מהרע, וע"י התעוררות לנצל כל יום לתורה ועבודה, ובזכות יארציט של צדיקים, יכולים להגיע לידי הרגשה ש'חיי נשמות אויר ארצ' כמ"ש רבינו יהודה הלוי בשירו, האבען א דערהויבנקייט, 'וראיתם את הארץ מה הוא' - וויסען וואס מ'קען דא אויפטוהן. והשי"ת יגין על עמו ישראל בשלום, שכולם יזכו להיות בריאים ושלמים, פרנסה בריוח, ולהתחזק בידיעה של וכי יד ה' תקצר, מיט אמאהל קען זיך א זאך איבער דרייען, ער האט עס געברענגט און ער וועט דאס נעמען, ושנשמע רק בשורות טובות.

כתיב (לה, יב) 'ואת פרכת המסך', פרוכת המחיצה שהבדילה בין קודש לקודש הקדשים, ונתקשה רש"י שלכאורה 'מסך' הוא מלשון סך מלמעלה, ומפרש 'כל דבר המגין בין מלמעלה בין מכנגד קרוי מסך וסכך', וראה לדבר מביא רש"י ב' פסוקים, מה דכתיב באיוב (א, י) 'הלא אתה שכת בעדו', שהקב"ה עשה הגנה לאיוב, וכן מה דכתיב (הושע ב, ח) 'לכן הנני שך את דרכך'. ולכאורה הראיה השניה צ"ב דהמכוון שם הוא להיפך, שהיות שכנסת ישראל אמרה 'אלכה אחרי מאהבי נותני לחמי ומימי צמרי ופשתי שמני ושקויי' (שם פסוק ז), שהולכים אחרי עבודה זרה, או כל פיתוי אחר שהיצר מפתה בני אדם לסור מה' ולשקוע בתאוות עוה"ז, על זה אמר הקב"ה 'לכן הנני שך את דרכך בסירים וגדרתי את גדרה ונתיבותיה לא תמצא', 'שך' מלשון סגירה, שהקב"ה יסגור את הדרכים בקוצים וגדרתי את גדרה, הרי שאין זה מלשון הגנה, אלא מלשון מכשול מניעה וסגירה.

אלא המכוון שדייקא גם זה הוי הגנה לכלל ישראל, הכל לטובה, כי לפעמים נצרך מרדות אחת בלבד של אדם כדי לעוררו לתשובה, ולכן הקב"ה שך את דרכך, סוגר את הדרכים כפשוטו, וזה גורם לפתיחת לב האדם, לעוררו להתקרב לרבונו של עולם. ומדויק בלשון רש"י שכתב 'כל דבר המגין בין מלמעלה בין מכנגד קרוי מסך וסכך', שלא כתב בין מלמעלה בין 'מהצד', אלא בין 'מכנגד', שאף שלפעמים יש דברים שנראים לאדם שהם כנגדו, שמונעים ומגבילים אותו, אבל באמת זה דבר המיסך ומגין, זה מגן ומסך על הרוחניות, על הקשר בפנימיות הלב לרבונו של עולם. וכן כתוב שם בהמשך (פסוק ט) שע"י 'שך את דרכך' יתעוררו בני ישראל ויאמרו 'אלכה ואשובה אל אישי הראשון כי טוב לי אז מעתה', ואיתא מבעל ההילולא החידושי הר"מ ז"ע, שהיהודי הקדוש ז"ע אמר שיבוא עת קודם ביאת המשיח, שיהיו מתגוללים בחוצות ובשווקים ויצעקו אלכה ואשובה אל אישי הראשון, והוסיף החידושי הר"מ ז"ע דהיינו אלכה ואשובה לאש ההתלהבות הראשונה, שהיה לנו בראשונה להיות נמשך אחריו ולשכוח כל עוה"ז (עי' לקוטי הר"מ ח"ב עמ' קמה, ועי' שפ"א דברים סוף תרס"ד), שישתוקקו למה שהנפש באמת חפצה ומשתוקקת, אל הברען הראשוני והאמיתי. ולפעמים דייקא מתוך עת צרה - המסך מכנגד, מתעוררים בהתעוררות אמיתית להגיע לקרבה אמיתית לרבונו של עולם.

כולם מחפשים היום חיסונים איך להתגונן, בעולם מחפשים חיסון, וה' יעזור שיעלה בידם למצוא בקרוב ובמהרה, ובאמת הקב"ה כל יכול ובידו לסלק את המגפה עוד קודם לכן. אבל הרי החידושי הר"מ ז"ע בעל ההילולא, גילה לנו החיסון הנכון והאמיתי, שבכתבי החסיד רבי יחיאל שינפלד ז"ל מביא שהשפת אמת ז"ע אמר בשם החידושי הר"מ ז"ע על הפסוק (פינחס כה, יא) 'פינחס בן אלעזר השיב את חמתי מעל בני ישראל בקנאו את קנאתי', שע"י שפינחס התעורר עם בעירה פנימית לשנוא ולכלות את הרע, נעצרה המגיפה, וזה דבר נצחי, שאף אם האדם שקוע ח"ו ברע, אבל אם מתעורר עם רצון אמת לשנוא את הרע ולהתנתק מהרע, ומתגבר על היצר, ומקנא את קנאת ה', הרי הוא משיב חימה, ומעורר רחמים, לא רק על עצמו אלא על הכלל כולו. והרי כל אחד יודע נגעי לבבו, מהו הרע שבלבו, ומה עליו לתקן, וע"י שנקיים הפסוק 'אוהבי ה' שנוא רע' ישיב הקב"ה את החימה מעל כל בני ישראל.

אכן צריכים לעשות השתדלות בשמירת הגוף כנדרש, אך לא לאבד את הראש, מרוב בהלה ודאגה, ועל זה מבקשים 'הושע נא נפש מבהלה', וכבר אמרנו (עי' עברא דדשא ח"ב עמ' שו-שז באוה"ק) מה שאמר הרה"ק רבי אהרן מבעלזא ז"ע להרבי מבאיאן ז"ע, שבעת שנמלטו מהנאצים ימ"ש ונסעו ברכב, ובאמצע ביקש שיעצרו לזמן קצר כי רצונו לצאת מן הרכב, ולא הועילו כל הבקשות וההסברים של המשמשים על הסכנה שבדבר, יצא וישב על סלע כעשרה רגעים, ושוב חזר לרכב והמשיכו בנסיעתם, ובשעת מעשה לא הסביר את מעשיו, והיה הדבר לפלא בעיני כל, ואמר הרה"ק מבעלזא ז"ע כי חשב לעצמו מה היצר הרע רוצה להרויח מכל עסק ההצלה, וראה שהיצה"ר רוצה בלבולו ולקחת ממנו את ישוב הדעת, ומשום כך יצא וישב על סלע עד שנתישבה דעתו. אין לנו כלל השגה בהנהגותיו הק', אבל לפי ערכנו הדל למדנו, שבתוך כל ההשתדלות, צריכים לעצור לרגע של ישוב הדעת, ולזכור שיש רבונו של עולם, הושע נא נפש מבהלה.

גם צריכים לזכור, שאמנם גזירת מלך עליון ית"ש לעשות השתדלות, אבל מלפני הכל ואחרי הכל, יש רבונו של עולם אשר בידו נפש כל חי, ומפקידים בידו את הנפש בכל לילה, ומקבלים אותה בבוקר, ובידו להחיות כל אחד, והרי הרבונו של עולם צריך את בני ישראל בהאי עלמא, שיגלו כבוד מלכותו ית"ש, ובעזר ה' תתקבלנה התפילות שלא יארע כל רע, ולא יפגע ולא יזק שום בר ישראל. אבל אין לשקוע בהשתדלות, ולשכוח ח"ו מהרבונו של עולם, וח"ו לומר 'ראית את אבא', בו בזמן שאנו רכובים על כתפו של אבא, ואכן לפעמים הוא בהסתר, וההתעוררות באה דייקא ע"י 'הנני שך את דרכך', אבל

צריכים לבטוח בו ית"ש בברכת רפאנו - על הרפואה, ובברכת ברך עלינו - על הפרנסה שאחר הרפואה, ויעזור ה' שנוכל להיות דבקים בו ית"ש, ושכל אחד יתעורר לומר אלכה ואשובה אל אישי הראשון, ובעזרת ה' יקויים בנו 'ומתוך צרה המציאם פדות ורוחה', והרי אנו עומדים על הפתח של חודש ניסן אשר ישועות בו מקיפות, שבת החודש ושבת מברכים ניסן, וידוע פירוש החידושי הרי"מ זי"ע ש'מקיפות' הוא מלשון 'החנוני מקיף', שבחודש הזה הלוה לנו השי"ת את הישועות, וכהיום שצריכים להלוות על זמן מאוחר עוד יותר, כבר אפשר כעת להתחיל להלוות את הישועות מניסן, ושנהיה מוקפים רק ברחמים וחסדים.

בהגדה של פסח פי המדבר [לרבי יוסף מבית ג'ג צ"ל מגדולי חכמי ספרד] כתב ששאלוהו אמאי בכל ההלל יש בכל מזמור שם הוי"ה, לבד במזמור 'בצאת ישראל' ממצרים' שלא נזכר בו שם הוי"ה [והלא על שם מזמור ד' בצאת ישראל ממצרים' קרי ליה 'הלל המצרי' (ברכות נו.)], ואיך לא נזכר כאן שם הוי"ה של הקב"ה. וברמיזא איכא, כי האותיות היתרות של 'ההופכי הצור' אגם מים חלמיש למעינו מים' הם שם הוי"ה, כי הוה מצי למימר 'הופך צור אגם מים חלמיש למעיין מים', אך מכל מקום צריך טעם מדוע לא נאמר להדיא, ותיירץ דכיון שפרק זה איירי בנס קריעת ים סוף, ובקריעת ים סוף אמרו חז"ל (סנהדרין קג:; שמ"ר מא, א) 'ועבר בים צרה' (זכריה י, יא) זה פסלו של מיכה, וכיון שעברו את הים עם פסל מיכה, לא נזכר בו שם הוי"ה [ועי"ש מש"כ עוד].

אך באמת יש להקשות יותר, שלא רק בכל פרק מהלל נזכר שם הוי"ה, אלא אין לך פרק אחד מכל ספר תהלים שלא נזכר בו שם הוי"ה או שם אלקים [בכשני שליש מהם נזכר שם הוי"ה, ובשליש האחר כתיב אלקים, שדוד המלך ע"ה ביקש שגם מדת הדין תסכים עמו, זולת בפרק ק"נ שנאמר שם י-ה, ומטעם מיוחד, שהוא השם של החיות, דכל הנשמה תהלל י"ה], ואיך יתכן שדוקא בפרק שמודים בו על ניסי יציאת מצרים וקריעת ים סוף לא יהא מוזכר שם ה' [ומה שנאמר 'אלקי יעקב' אינה מלכות כללית, כי אם על יעקב בפרטיות], הלא דבר הוא. ועל זה לא יועיל לתרץ כנ"ל הכא משום פסל מיכה, שהרי כמה וכמה פרקי תהלים מדברים על חטא העגל וכיו"ב.

וי"ל ע"פ מה דאיתא בגמרא (סוטה לו:) 'יהודה שקידש שם שמים בפרהסיא נקרא כולו על שמו של הקב"ה, מאי היא דתניא היה רבי מאיר אומר כשעמדו ישראל על הים היו שבטים מנצחים זה עם זה וכו', אמר לו רבי יהודה לא כך היה מעשה, אלא זה אומר אין אני יורד תחילה לים וזה אומר אין אני יורד תחילה לים, קפץ נחשון בן עמינדב וירד לים תחילה, וכו', ולפיכך זכה יהודה לעשות ממשלה בישראל שנאמר 'היתה יהודה לקדשו ישראל ממשלותיו' - מה טעם היתה יהודה לקדשו וישראל ממשלותיו - משום דהים ראה וינס'. ומשמע שלא רק נחשון נשיא שבט יהודה קפץ, אלא כל שבט יהודה היו מן הקופצים ראשונה לים [ובקפיצתם לים מסרו נפשם, שהרי לא ידעו שיקרע הים לפניו, ורק על ידי קריעת הים נפתח פתח לניסים נוספים כיוצא בזה], וקידשו שם שמים בפרהסיא ועל כן זכו כל שבט יהודה להיקרא כולו על שמו של הקב"ה. ולפי זה י"ל ששפיר מוזכר שם הוי"ה במזמור 'בצאת ישראל', במה דכתיב 'היתה יהודה לקדשו', שעל ידי 'לקדשו' - שקדשו שם שמים במסירות נפש, נקראו כולו על שמו של הקב"ה.

ואמרו חז"ל (ב"ר צח, ו) על הפסוק (ויחי מט, ח) 'הודה אתה יודוך אחיך' - 'היו כל אחיך נקראין על שמך, אין אדם אומר ראובני אנא שמעוני אנא, אלא יהודי אנא', וכיון שכולם נקראים על שם יהודה, יש בכל איש ישראל שם ה', וגם קריעת הים היה כדאי לכל אחד ואחד, וכמ"ש השפת אמת (סוף תרס"ד) דזהו דכתיב (תהלים קלו, יג) 'לגזור ים סוף לגזרים' ואמרו חז"ל (עי' מכילתא בשלח יד, טז. ועי' רש"י תהלים שם) שנגזר ל"ב גזירים - לכל שבט דרך אחר, ומאי נפק"מ בזה, אלא שבא להודיע שכל שבט כדאי לגזור הים בשבילו, ולא זו בלבד, אלא כל אחד ואחד מישראל ראוי להיקרע הים בשבילו, ולכן כתיב (תהלים עד, יג) 'אתה פוררת בעזך ים' - משמע לפירורין, דהיינו שלכל איש ישראל היה חלק בקריעת ים סוף. ועל כן נעשה הים לפירורין, שלכל אחד יש פירור אחד ממימי הים, וכמו שאז בשעת קריעת ים סוף נקרע הים לכל אחד מישראל, כן נשאר כח זה לכל דור ודור, ומתעורר הניסים לכל נפש ישראל בשביעי של פסח. אך יש תנאי בדבר, שצריך להחשיב את הכוחות שיש בו, דאי לאו הרי הוא מתבטל, כפירורין דבטלין ומפקרי ליה אינשי (פסחים ו:), ומי שמחשיב זאת - בידו לזכות להיקרא על שמו של הקב"ה, וכמו שאומרים בנוסח התפלה 'ושמך הגדול והקדוש עלינו קראת' [וכן אומרים בנוסח 'לשם יחוד' לפני נטילת לולב 'לידע איך שמך נקרא עלי'].]

וזה שאומרים בפיוט ובכ"ז ויושע 'נושעים מבין קצרי יד, תתה למו שם יְד, וירא ישראל את ה'יד', ע"פ פשט הכוונה שבני ישראל נושעו מבין מצרים שהיו חלולים ותש כוחם, וקצרה ידם מלמנוע יציאת ישראל ומלהושיע את עצמם בים, והקב"ה נתן לבני ישראל שם וחוזק כמ"ש 'וירא ישראל את ה'יד'. אך יש להבין, דבשלמא יד ניהא, שהקב"ה הכה את המצרים בזרוע נטויה עבור ישראל, אבל שם היינו פרסום, וזה לכאורה עשה הקב"ה לעצמו ולא לבני ישראל, ומהי 'תתה למו שם'. אך יש לפרש דשם היינו להיות נקראים יהודים, והוא הכח למסור נפש עבור רצון הש"ת, ובזה מגדלים ומקדשים כבודו ית"ש שנקראים על שמו.

ובזה יש ליישב קושיית המפרשים בנוסח ההגדה 'אילו קרע לנו את הים ולא העבירנו בתוכו בחרבה, דיינו', ולכאורה מה היה לנו מקריעת ים סוף מבלי לעבור בים, והלא מצרים היו רודפים אחריהם ומשיגים אותם, וכן יש להקשות על הפסוקים בהלל הגדול (תהלים קלו, יג"ד) 'לגוזר ים סוף לגזרים כי לעולם חסדו, והעביר ישראל בתוכו כי לעולם חסדו', דמשמע שצריך להודות על הקריעה בפני עצמה ועל ההעברה בפני עצמה. אלא הן הן הדברים, מכיון דבשעת קריעת ים סוף זכו בני ישראל לכח זה של מסירות נפש ואמונה בהקב"ה וקריאת שם ה' עלינו, על כן על דבר נשגב זה בלבד עלינו להודות ולהלל.

כתיב (בשלח יד, כב) 'ויבאו בני ישראל בתוך הים ביבשה', ובהמשך הפרשה (פסוק כט) כתיב 'ובני ישראל הלכו ביבשה בתוך הים', ומבאר הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליזענסק ז"ע (לקוטי שושנה ד"ה או יאמר ע"ד שפרשתי ובני ישראל) שבני ישראל בשעת קריעת ים סוף ראו נפלאותיו ית"ש ורוממותו וגדולתו, והשיגו אז דרגה גבוהה מאוד של אמונה, עד שהיה שוה אצלם ההליכה ביבשה כמו בתוך הים, שגם ההליכה בארץ נס הוא, וזהו 'הפך ים ליבשה' (תהלים סו, ו) שאת הנסים והנפלאות הנראין בים, ראו בני ישראל גם ביבשה. וכדאיתא בדגל מחנה אפרים (פרשת וישלח) על זקינו הבעש"ט ז"ע, שהניח פעם את חגורו על פני הנהר 'נעסטר' ועבר עליו, ואמר שלא פעל כן ע"י שהזכיר שום שם משמות הקדושים, אלא שבכח אמונתו הגדולה עבר את הנהר. כי כן הוא האמת, שגם ההליכה על היבשה אין זה אלא שהקב"ה הטביע כן בבריאה שאפשר ללכת על היבשה, ומי שאמונתו שלימה בה' מאמין ויודע שכמו כן ביד הקב"ה לעשות שילך בים, כי הכל חד ואין בין זה לזה ולא כלום, וזו האמונה האמיתית להאמין שהקב"ה מחיה ומהווה את העולם במאמרו ית"ש, וכמו שנאמר (דברים לג, כז) 'ומתחת זרועות עולם', שכביכול הקב"ה מחזיק את העולם בזרועו, ובאמת אין הבדל בין הים ליבשה.

ובזה מיושבת קושיית המפרשים בפסוק שאומרים בהלל (תהלים קיד, ח) 'ההופכי הצור אגם מים חלמיש למעיני מים', דלכאורה הוה ליה למימר איפכא, שהקב"ה הפך את המים לצור חלמיש, שהרי כך מבואר בחז"ל (הובא ברש"י בשלח טו, ח) שהמים הוקשו ונעשו כאבנים, והמים זורקים את המצרים על האבן בכח, ונלחמים בם בכל מיני קושי, וא"כ אמאי כתיב שהצור והחלמיש נהפך למים. אמנם באמת היינו הך, כי בשעת קריעת ים סוף הגיעו בני ישראל לידי הכרה שאין בין החוזק של הצור לנזילות של המים, ושניהם שוים ביד ה' [ועי"ש ברד"ק 'כמו שיש לו כח להפוך הלח יבש, ששם הים לחרבה, כן הופך הצור היבש לח, ושם אותו לאגם מים ולמעין מים, כמו שכתוב (בשלח יז, ו) 'והכית בצור ויצאו ממנו מים', כי הוא אדון ובורא הכל ומושל בכל ולא ישנו בריותיו מצותו. וכן ההר, אעפ"י שהוא הכבד והקבוע שבנבראים, כשירצה ישוב קל וינוע מהרה ויחרד וירקוד כמו האיל, למען ידעו כי הוא בורא הכל ובידו הכל'].

והנה כתיב (בשלח יד, טו) 'ויאמר ה' אל משה מה תצעק אלי דבר אל בני ישראל ויסעו', וברש"י ממכילתא 'כדאי זכות אבותיהם והם והאמונה שהאמינו בי ויצאו, לקרוע להם את הים', וצ"ב מהי הרבותא באמונתם, ועוד שנחשבת זכות גדולה כ"כ כמו זכות אבותם וזכותם. וביותר יש להבין, הלא זכו לניסי יציאת מצרים בזכות קבלת התורה העתידה להיות, וכמו שאמר הקב"ה למשה (שמות ג, יב) 'בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה', וא"כ גם לעבור את הים נכלל בזה.

אלא דמכאן מוכח שבלי אמונה אי אפשר לעבור את הים, ולא רק קריעת ים סוף, אלא כמו שכתב השפת אמת (תרל"ב ד"ה והנה) 'כי בוודאי קריעת ים סוף לא היה בים עצמו, רק בכל איש ישראל גם כן', והיינו בכל הדברים שאמרו חז"ל שקשין כקריעת ים סוף, ליסורים והקשיים שיש לכל אדם בפרנסה בשידוכים ובשאר דברים, וכל אחד בעניניו בגשמיות וברוחניות, כדי שכל אחד יוכל להחזיק מעמד בגלות הפרטית שלו ולזכות לגאולת הנפש, והוא רק בכח האמונה שבכוחה אפשר לצאת מכל מיצרי הים, אבל אין די בדיבורי אמונה בלבד, אלא אמונה חזקה המושרשת בפנימיות הלב, כי אמונה הוא שיחוש ויחיו את מציאות ה', וזהו 'האמונה שהאמינו בי', לחוש את הנהגת השי"ת, ואמונה מוחשית כזאת נחשבת כמו זכות אבותיהם והם, ותמיד נצרך להאמין במוחש שהכל לטובתו וכל מה שהקב"ה עושה עמו הוא הטוב ביותר עבורו.

וי"ל ע"ד צחות מה שאמר דוד המלך ע"ה (תהלים קטז, י"א) 'האמנתי כי אדבר אני עניתי מאד, אני אמרתי בחפזי כל האדם כוזב', האמנתי כי אדבר - כמו שצדיקים ז"ע פרשו דקאי על דיבורי אמונה, האדם מדבר בעניני אמונה ומאמין ומדמה שיש לו אמונה, אבל כאשר מתקיים בו 'אני עניתי מאד' שיש לו הסתר וקושי, כאשר 'אני אמרתי בחפזי' כשרוצה לברוח מקשייו [כמו שדוד המלך ע"ה אמר אז על שונאיו], אז מגלה שכל האמונה שדיבר עליה תמיד 'כוזב', שהדיבורי אמונה אינם מעידים על אמונה אמיתית ושלימה, ובזמני חפזון ורדיפה יכול האדם לבחון את עצמו כמה האמונה חקוקה היטב בלבו.

וזהו שאומרים בפיוט ובכן ויושע 'בשומו מעמקי ים אורח ומסלול מסוים', ומצינו ב' פירושים בגמרא במשמעות תיבת 'מסוים', בפרק מרובה (ב"ק סג.) בגנב המשלם תשלומי כפל רק בדבר שאינו מסוים, אבל אם יש בו היכר שחפץ זה שייך לבעליו לא. ואידך בפרק הזהב (ב"מ מז.) דאף למ"ד פירי עבדי חליפין הני מילי פרי שלם, אבל לא חצי רימון ולא חצי אגוז, ושני דברים אלו מרומזים בפיוט, שכל אחד מתנסה בנסיונות במעמקי ים, ולפעמים מגיע אדם ל'דרך ללא מוצא' וחושב שהגיע לחצי ואמצע הדרך, ואינו רואה דרך כיצד לצאת ולנצל מהקושי שנקלע אליו, אמנם באותה שעה עליו להתחזק ולדעת שנסיון זה הוא 'אורח ומסלול מסוים' ומיוחד עבורו, והוא ניכר לבעליו, ודרך מסויימת ושלימה בעבורו לפי חשבון מדוקדק שקבעו בשמים, וכמו שאמר האמרי אמת ז"ע בשם הרה"ק הרבי ר' בונם ז"ע על הפסוק (קרח יז, כד) 'ויראו ויקחו איש מטהו' שבמעשה דקרח היו מקנאים זה בזה, אבל אח"כ ראו שכל אחד יש לו חלקו ולא נתנו עיניהם במה שאינו שלהם, ולעתיד לבא יניחו יחד החבילות של כל אחד ואחד, וכל אחד יקח את חבילתו בחזרה (עי' אמרי אמת מקץ תרצ"ו וקרח תרע"ו), כי הקב"ה נותן לכל אחד כל מה שהוא צריך על פי חשבון מדוקדק, ורק השגחת הקב"ה מוסתרת בהסתר פנים.

ודבר זה הוא חלק ממצות (שופטים יח, יג) 'תמים תהיה עם ה' אלקיך', וכפירוש רש"י 'התהלך עמו בתמימות, ותצפה לו, ולא תחקור אחר העתידות, אלא כל מה שיבא עליך קבל בתמימות, ואז תהיה עמו ולחלקו', 'תמימות' היא מלשון 'תם', דהיינו דבר שלם, שיודע ומאמין שכך צריך הדבר להיות.

ולפי זה מיושב נמי מדוע לא נזכר שם הוי"ה בפרק 'בצאת ישראל ממצרים', מכיון שיציאת מצרים וקריעת ים סוף הוא לחזק אמונת בני ישראל, ודייקא בשעת הסתר כאשר אכן 'קל' מסתתר ואין השם גלוי, נצרך להתחזק ביותר באמונה, והגם שמבקשים 'הראנו ה' חסדך' בטוב הנראה והנגלה, מיהו צריך לדעת שהאמונה נקנית ונבחנת דייקא בשעת ההסתר.

ראיתי בהגש"פ רשפי אש, על אחד מגדולי חסידי הרה"ק מלעכאוויטש ז"ע שבשעה שאמר 'כמה מעלות טובות', כאשר הגיע לומר 'אילו נתן לנו את המן ולא נתן לנו את השבת דיינו', לא היה יכול להבין להוציא מפיו 'דיינו' בלא קדושת שבת [שכידוע היתה עבודה גדולה בלעכאוויטש] ומאליו צעק מפיו בשינוי 'אילו נתן לנו את המן ולא נתן לנו את השבת לא דיינו'.

כמה יש לנו ללמוד ממעשה זה, אמנם לבו של אותו חסיד התפרץ ואמר כן בגלל שמעולם לא הרגיש טעם מן, ויתכן שאילו היה זוכה למן לא היה ממאן בנוסח חז"ל, אך הוא הכיר לכל הפחות את הטעם בשבת, והיתה לו איזה הרגשה לדברים שבקדושה, ואילו אנו אין מרגישים כלום, וגם את ה'דינו' אומרים במרוצה מבלי להתבונן ב'מעלות טובות' למקום **עלינו**, הרי כאן אנו מודים למקום על המעלות הטובות שהביא עלינו, וצריך לאמרו מתוך התבוננות הלב כדי שתחדור בנו ההכרה בטובות ונרגיש בהם.

וזה מה שאומרים בנוסח התפילה 'ומפני חטאינו גלינו מארצנו ונתרחקנו מעל אדמתנו', ולכאורה יש לדקדק בכפילות הלשון, דאם גלינו בוודאי נתרחקנו, וגם יש להבין הלשון 'נתרחקנו', שהרי בבל אינה רחוקה כל כך מארץ ישראל. וי"ל ש'ארצנו' הכוונה על כל ארץ ישראל בכללות, ואילו 'אדמתנו' הכוונה למקומות פרטיים ששורה בהם קדושה, ולכן במראה הסנה כתיב (שמות ג, ה) 'של נעליך מעל רגליך כי המקום אשר אתה עומד עליו **אדמת קודש** הוא', והנה בתחלה אכן גלינו מארצנו, אך עדיין היו מקומות בבבל שהרגישו בהם את השראת הקדושה, כדאיתא בגמרא (מגילה כט.) 'בבי כנישתא דשף ויתיב בנהרדעא' ופירש רש"י ובנאה יכניה וסיעתו מאבנים ועפר שהביאו עמהן בגלותו, לקיים מה שנאמר

(תהלים קב, טו) 'כי רצו עבדיך את אבניה ואת עפרה יחוננו', וכן אמרו שם על הפסוק 'ואהי להם למקדש מעט' - 'אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל, משום שבגלות ראשון עדיין היה להם שייכות לאדמת ארץ ישראל, ואמרו חז"ל (כתובות קיב:) רבי אבא מנשק מנשק כעפי דעכו ורבי חייא בר גמלא מיגנדר בעפרה, הכל משום שעדיין הרגישו הקדושה שבאדמת ארץ ישראל, אך בדורות המאוחרים 'נרחקנו מעל אדמתנו' - מהשייכות לאדמת קודש, ואנו גם כשנמצאים בפועל בארץ ישראל חסר לנו הקשר הפנימי להשראת הקדושה (ועי' עברא דדשא ח"א עמ' רסב). וכמו כן בזמנים המקודשים אין לנו הרגשה וטעם בהם כראוי, נרחקנו מעל אדמתנו - מעל אדמת קודש שהיתה לנו בגלות, ואנו חסרי דעת - כשוטה שאינו מרגיש, ובזה עלינו להתעורר להחשיב כל מעלה דקדושה שניתן לנו במתנה מאת הבורא ית"ש.

צא ולמד מדבריו הנלהבים של האור החיים הק' על הפסוק (אחרי יז, ה) 'למען אשר יביאו בני ישראל את זבחייהם אשר הם זובחים על פני השדה, והביאום לה' אל פתח אהל מועד אל הכהן וזבחו זבחי שלמים לה' אותם', ודקדק מדוע נאמר 'אותם' בסוף הפסוק, טפי הוה ליה למימר 'וזבחו אותם זבחי שלמים לה'', ומפרש שבא הכתוב ללמדנו חיבת הקודש אשר חיבב הקב"ה את עמו ישראל, כי 'זבחי שלמים' הם קרבנות המשתתפים בשולחן אחד יחד בנים ואביהם, שגם הבעלים אוכלים מבשר השלמים, והוא אומרו 'שלמים לה' אותם', וקאי 'אותם' על בני ישראל הזובחים ולא על הקרבנות הנזבחים.

והנה יש שלומד את הדברים ועולה בדעתו שבפירוש זה מצאנו סמך וראיה לשיטת הצ"ח (פסחים יג: ד"ה אמנם) דס"ל שאף אכילת בעלים משולחן גבוה קא זכי ולא רק אכילת הכהנים, ואינו בא לידי התפעלות ממשמעות הדברים, אבל ה'אור החיים' בקדושתו לא היה יכול לעצור בעד רגשותיו מהחביבות והקירבה יתירה העולים מפירוש זה, ובלשונו הזהב ממשיך וכותב בשלהבת אש קודש 'ועל דבר זה לבד תתנתק הנפש מנרתקה, ותקו לעבודת הא-ל במסירת נפש, מבלי הרגש להפלגת עריבות הנרגש בבחינת אהבתו יתברך בנפש המרגשת בטעימת נועם חיבתו, וכל זה קטן הוא להמתחייב לנו עשות לערך המוקדם ממנו יתברך בבחינת שעשוע חיבובינו ורוממות אשר רומם עם קדושו', והזמן גרמא לעורר את הנפש להשתוקק ולהתקרב אל מלכו של עולם.

הנה שיטת רש"י (פסחים ב.) הוא שטעם הבדיקה הוא כדי שלא יעבור עליו בבל יראה ובבל ימצא, והקשו בתוס' (ד"ה אור) שהרי הבדוק צריך שיבטל כדאיתא בגמרא (ו:), ומדאורייתא בביטול בעלמא סגי, וא"כ אמאי הצריכו חכמים בדיקה כלל, הלא גם ללא בדיקה לא יעבור בבל יראה ובבל ימצא. והרע"ב כתב ליישב פירוש רש"י, דאע"ג דבביטול בעלמא סגי, חיישינן שמא ימצא גלוסקא יפה בפסח וימלך על ביטולו, ויחשוב עליה לאכלה, ויעבור עליה בבל יראה ובל ימצא, הלכך בודקין את החמץ כדי לבערו מן העולם. ותמהו על דבריו שהרי בגמרא (שם) מבואר להיפך, שהטעם שהבודק צריך שיבטל הוא מהאי טעמא דגזירה שמא ימצא גלוסקא יפה ודעתיה עילויה, וכיון שמבטל אינו עובר. ואילו הרע"ב כותב להיפך, שע"י הביטול גרידא היה עובר בבל יראה, ורק משום שבדק נמנע מלעבור.

ובשפת אמת מפרש שיטת רש"י דאף דמדאורייתא בביטול בעלמא סגי, מ"מ יש לחוש דכשימצא ויחוס עליה יתבטל ביטול הראשון, כי מחשבה ודיבור מוציא מידי מחשבה ודיבור, ולכך הצריכו בדיקה, שלא תועיל המחשבה שהוא חס עליה להיות חזרה מביטול הראשון, כיון דבביטול הראשון היתה מחשבתו ניכרת מתוך מעשיו, ומפרש שכן הוא כוונת הרע"ב [ועי"ש בהגהות הגר"מ]. וע"ד העבודה למדים אנו, כי מחשבת הלב ללא עמל ויגיעה, אין בו ממש, וידוע מה שרמזו צדיקים זי"ע בלשון הגמרא (פסחים ד: ועוד) 'מדאורייתא בביטול בעלמא סגי ליה', 'מדאורייתא' בכח התורה אפשר לבטל את כל הבלי העולם (ועי' שפ"א צו תרנ"ב אחרי תרמ"ט שבועות תר"ט), וזה דוקא בלימוד התורה בעמל וביגיעה, שבזה מתבטל כח ומשיכת היצר.

שנו חכמים בראש מס' פסחים 'כל מקום שאין מכניסין בו חמץ אין צריך בדיקה', ודקדק בקול הרמ"ז מדוע נקט התנא בלשון שלילה במקום שאין מכניסים חמץ אין צריך בדיקה, אדרבה הוה ליה למימר, דמקום שמכניסין בו חמץ צריך

בדיקה. ותיירץ דקמ"ל דגבי בדיקת חמץ אזלינן לחומרא [וכמו שפסק המגיד משנה (פ"ב מהל' חר"מ ה"י) שבכמה אופנים מחמירים בספק בדיקה], ודוקא במקום שידוע לן שאין מכניסין בו חמץ אין צריך בדיקה, אבל בספק צריך להחמיר ולבדוק. וע"ד העבודה י"ל שהרי האריכו בספה"ק (עי' של"ה פר' בא, עבודת ישראל לשבה"ג, אוהב ישראל לפסח סוד"ה בכל דור) דבדיקת חמץ קאי על בדיקת האדם בחורי ובסדקי לבו מן החמץ זה היצר הרע, וכמעשה שהיה אצל הרה"ק בעל אהבת ישראל מויזניץ ז"ל, ששנה אחת אחרי שבדק את החמץ שבביתו ושבבית מדרשו, הראה להחסידי רבי מרדכי חנא פוקס ז"ל [שבעת בדיקת חמץ החזיק עבדו את הנר] על לבו והורה לו 'זיי בודק!', כמבקש מהחסידי שיבדוק את החמץ זה היצר הרע שבלבו, הגיב רבי מרדכי חנא בחכמה והשיב 'הלא שנינו במשנה כל מקום שאין מכניסין בו חמץ אין צריך בדיקה...', וא"כ אין צריך לבדוק את לבו של הרבי שאינו חוטא.

ולכן נקטו חז"ל בלשונם בלשון שלילה 'כל מקום שאין מכניסין בו חמץ אין צריך בדיקה', כי אף שבבית יש מקומות שמכניסין בהם חמץ ויש שאין מכניסין, אבל כיון שרומז גם על החמץ שבלב, לכן נקט התנא 'מקום שאין מכניסין' כי השאיפה צריכה להיות שלא יוכנס חמץ בלב כלל, אלא שצריך לבדוק אם נכשל ונכנס מעט מן החמץ ומיד לבערו מן העולם.

ומהאי טעמא הגם שבכל התורה כולה מהני מתנה על מנת להחזיר, ואם כן לכאורה מצד הדין היה אפשר להקנות את החמץ לגוי במתנה על מנת להחזיר ובזה היה ניצל מאיסור חמץ, אך נפסק בשו"ע (סי' תמח סעיף ג) שלא יעשה כן, כי חז"ל לא רצו שיהיה דעתו של האדם לחזור ולקבל את החמץ אחרי פסח, להורות על מכוון הפנימי של החמץ - היצר הרע, שלא יהיה דעתו לחזור לזה אחרי פסח.

וידוע משל העולם, שפעם הגיע אורח לעיר אחת ובמבואותיה ראה איך מוציאים עגלות של זבל, שאל אותם מאי האי, והשיבו לו שהמלך עומד לבקרם, ולכן המה מפנים את כל הלכלוך לכבוד המלך, ואכן קבלו את המלך בכבוד גדול ונפרד מהם לשלום, ויהי לאחר כמה ימים יצא האורח מן העיר וראה שמחזירים את העגלות עם הזבל, וכשתמה על כך השיבו לו, שעתה מחזירים את העגלות אחרי שכבר הסתיים ביקור המלך... ויש ללמוד מוסר שלא להיות כמוהם, וכעת בפסח אחרי שבדקנו את החמץ בבתי הנפש, והנפש מזדככת ומתנקית, צריך לראות להשאר במצב זה להמשך השנה, ולא לשוב לכסלה, אחזתיו ולא ארפנו.

סעודה שלישית פר' אחרי - אסרו חג

חז"ל הפליגו במעלת העושה איסור לחג, ואמרו (סוכה מה): 'כל העושה איסור לחג באכילה ושתיה מעלה עליו הכתוב כאילו בנה מזבח והקריב עליו קרבן שנאמר אסרו חג בעבותים עד קרנות המזבח', ופירש רש"י 'איסור לחג - אגודה לחג', וכתב המהרש"א 'לפירוש רש"י לשון איסור לא ידעתי לפרש'. אך הרי הגיד כ"ק אאז"ל (פני מנחם אחרי - אסרו חג עמ' קל-קלא) שאיסור לחג, היינו לאגוד את היר"ט ולהמשיכו לכל השנה, כשנשפע מלמעלה זמן של יר"ט זה יורד ומגיע לתמידות וההארות נשאים, ולכל מועד יש את האורות שלו, היר"ט אינו מתרחק מהאדם רק האדם עוזב ובורח מהיר"ט, הזמן עובר וצריך לראות שישאר מזה משהו על כל השנה.

ומוסיף דאיתא במדרש (ויק"ר כא, ז) על הפסוק (טז, ב) 'ואל יבוא בכל עת אל הקודש' - יש עת לשעה וכו' ויש עת לעולם וכו', ומפרש דהכוונה למה דכתיב (קהלת ט, ח) 'בכל עת יהיו בגדיך לבנים' ושמן על ראשך אל יחסר, כי על אחרי הטהרה של המחילה ביוהכ"פ נאמר 'בכל עת יהיו בגדיך לבנים', שצריך להשיג שלא ילכלך את בגדיו הלבנים, וישארו נקיים ולבנים, וכן הוא בכל זמן טוב, שצריך לראות שישאר לתמיד, שיוכל להיות לו משהו מהעת, לקחת עמו את היר"ט. והנה ידוע חידושו של הגר"א שאהרן הכהן היה יכול ליכנס ע"י הקטרת הקטורת בכל עת אל הקודש, במשך כל ימות השנה, ופירש בזה דברי המדרש (ויק"ר פרשה כא, ז) 'בכל שעה שהוא רוצה ליכנס יכנס רק שיכנס בסדר הזה', וכדבריו י"ל על כל עת ועת, שאם עושה איסור לחג, ומקשר את עצמו להארות היר"ט, יכולים במשך כל ימות השנה ליהנות מהאור הגדול שיורד מן היר"ט.

והנה בכל שנה ושנה שאסרו חג חל בימות החול, ומיד במוצאי יום טוב יוצאים לימי החולין, קשה ביותר לאגוד ולקשור את עצמו ליו"ט, אבל כששבת קודש מיד אחרי פסח בודאי אין לך קישור גדול מזה, שהרי שבת קדושתו חמורה משל יו"ט, ולכן אין צריך להבדיל במוצאי יו"ט כיון שהשבת שלאחריו גדולה יותר, ואם כן ממשיך לקדושה גדולה יותר, ועוד ממשיך גם קדושת היו"ט בשבת, אז ביותר יש בידו לקשור את עצמו לזמן הגדול, וכפי שמביא כ"ק אאז"ל שבשבת כזו נוהגים כולם להשתמש בכלים של פסח [ובפוסקים דנו על כלי החמץ משום מוקצה], ובזה אפשר לעשות קשר של קיימא עם קדושת פסח, ולהשאר עם הפסח'דיגע כלים והפסח'דיגע בגדים לכל השנה, כל אחד איך שהוא ניקה עצמו לכה"פ במעט בימי הפסח, וזה צריך שישאר על כל השנה, להיות נזהר גם ממה שהיה חטא.

בספרים כתבו שהטעם שקוראים במנחה של יום הכיפורים פרשת עריות שבפרשת אחרי, לומר שאפילו בזמן גדול ונשגב כזה צריך להזהירו אף על דברים מכוערים כאלו, ולא יחשוב אדם דאחרי שהוא מנוקה מעון שוב אין לו שייכות לדברים אלו, וכלשון השפת אמת (וארא תרל"א ד"ה וידעתם) שלולי רחמי המרובים האדם 'מוכן מצד עצמו לכל חטא ועון', לכן צריך לדעת גם בזמנים נשגבים ביותר שהוא מוכן לכל רע ועליו לעשות לעצמו שמירה שלא יכשל באיסורים [ובדרך צחות י"ל שמטעם זה קוראים בפר' אחרי בעליית שישי פרשת עריות, ללמדנו שגם המכובדים העולים לשישי צריכים להזהירם על איסורים אלו].

אך באמת הוא הדין איפכא, דכיון שהאדם מוכן לכל רע לכן הקדימו את קדושת יום הכיפורים, כדי שיהיה לאדם כח להיבדל מן הרע ולא ליגרר אחרי. שהרי אמרו חז"ל (יומא כ.). 'שטן ביומא דכיפורי לית ליה רשותא לאסטוני', וכבר בארנו דמלבד הפשט שאינו מעיד ומקטרג על מעשה העבירות, מ"מ עיקר המכוון בזה הוא שכוח השטן אינו בתוקפו ככל ימות השנה, וכחו מוחלש בהאי יומא. וכח זה של יום הכיפורים - החלשת היצר הרע, הקדימו לפרשת העריות, דהיינו ליתן כח התגברות מיום הכיפורים לכל ימות השנה. וכדאיתא בגמרא (יומא סט:): שאנשי כנסת הגדולה החלישו כח יצרא דעריות, ונקבע במסכת יומא, כי אפשר להמשיך כח ההתגברות לכל השנה, דכשם שהכהן גדול היה יכול ליכנס כסדר הזה בבגדי לבן בכל עת, כן יש בידינו שיהיו בגדינו לבנים בכל עת, וכן הוא בכל עת רצון וזמן טוב, שיכולים להמשיך את הכוחות והארות לכל ימות השנה, להיות עם הפסח'דיגע בגדים תמיד.

שנינו בפרק שלומדים השבת באבות (פ"א משנה ו) 'עשה לך רב', ושוב בסוף הפרק שנינו (משנה טז) 'עשה לך רב והסתלק מן הספק', ועמדו המפרשים מדוע כפל התנא דבר זה לעשות לעצמו רב. וע"ד צחות י"ל, דבפרק זה נאמרו אמרות של תנאים לפי סדר הדורות זה אחר זה, והיה מרחק של דורות בין רבי יהושע בן פרחיה שאמר את המשנה הראשונה לרבן גמליאל במשנה השנית, ולהכי קא משמע לן דגם בדורות האחרונים יעשה לעצמו רב, ולא יאמר שרק בדורות הראשונים שהיו גדולים שייך דבר זה לקבל על עצמו רב, קמ"ל שתמיד צריך האדם לעשות לעצמו רב.

וע"ד העבודה י"ל, שהמשנה השניה מתפרשת על הקב"ה הנקרא 'רב', ו'הסתלק מן הספק' זה היצה"ר, וכדאיתא בספה"ק שעמלק בגימטריא ספק, וכן מצינו בכמה מקומות ברש"י בש"ס כשמביא פירוש מגומגם שאינו ברור מסיים בו 'ספק', והלא היצר מבלבל את האדם ע"י הוראת היתר ושאר ספקות כגון שאח"כ יוכל לתקן את אשר קלקל וכיו"ב ועי"ז מפתהו, ועל כן שפיר נקרא ספק, ואילו הקב"ה משתבח 'הודאי שמו כן תהילתו', וקאמר התנא שיקבל על עצמו עול מלכות שמים ויעזוב את הספיקות.

והדרך העיקרית שמתקשרים ודבקים בהקב"ה בבחינת 'עשה לך רב', הוא על ידי לימוד התורה, וכמ"ש הבית ישראל ז"ע בלשון חז"ל (מנחות לט.) 'קשר עליון דאורייתא', שהדרך להתקשר לעליון - לקל עליון, הוא 'דאורייתא' ע"י התורה.

איתא בגמרא (פסחים ה.) דלרבי עקיבא מצות תשביתו הוא בערב פסח, דכתיב (בא יב, טו) 'אך ביום הראשון תשביתו שאר מבתיכם', אין ביעור חמץ אלא שריפה, ומצינו להבערה שהיא אב מלאכה, וממילא אי אפשר לשרוף ביו"ט, ובע"כ האי

'ראשון' בארבעה עשר קאמר. והקשו האחרונים (עי' קרית מלך רב המובא להלן, ועי' שו"מ מהד"ק ח"ג סי' רכג ושו"ת תורת חסד סי' מב אות ז) מדוע אינו יכול לשרוף ע"י גוי, וכתבו משום דלא מהני שליחות בגוי.

ובהגהות רעק"א כתב על המג"א (סי' תמו סק"ב) שהביא מהשל"ה הק' דאם מצא חמץ בביתו ביו"ט מלבד שיכול לכפות עליו כלי, יכול לומר לגוי שיבערנו מן העולם, וכתב רעק"א דלכאורה מגרע גרע, משום דעל ידי נכרי לא נתקיים עשה דתשבתו (וכמש"כ שם רעק"א), וכדמוכח לכאורה הגמרא הנ"ל. והנה לא מבעיא אם המג"א מיירי בחמץ שביטלו, דלא קשה כ"כ, שהרי בכהאי גוונא אין בו רק איסור דרבנן, ואז עיקר תקנת חכמים שלא יהא החמץ בביתו וא"צ שיבערנו בידים, ולכן אם מבערו ע"י גוי שפיר דמי. אך אפילו אי מיירי בחמץ שלא ביטלו, דאז חיוב הביעור מן התורה, מ"מ הלא איירי הכא אחרי זמן הביעור שאז השבתתו בכל דבר, וה"ה דהשבתתו ע"י גוי נמי מהני, כי העיקר שלא יהא ברשותו. ואילו רבי עקיבא איירי על עיקר הביעור בזמנו בשריפה, כדבריו 'ומצינו להבערה שהיא אב מלאכה', ואז היא מצוה חיובית לשרוף החמץ בידים ע"י שריפה, ובזה אין שליחות לגוי. ולכאורה לתירוץ זה כוונת האבני נזר (א"ח סי' שיט) דהוי כמו דינא דגרמי, ולכן נחשב כאילו עשאו, ע"ש.

ובספר קרית מלך רב (פ"א מהל' חו"מ ה"ג, הובא ביד דוד פסחים שם) כתב דיש לדחות דלא קשה על בי עקיבא, דאולי באמת אפשר לבער ע"י גוי, אבל משמעות הקרא דתשבתו משמע ע"י ישראל [וכעין זה כתב השואל באבני נזר (סי' שמא סק"א) דהמשמעות דתשבתו שיותר בעצמו, והסכים לדבריו]. מיהו יש לעיין אם אין מצוות שמקיימים ע"י, ועי' ברמב"ם (פ"ח מהל' טומאת צרעת ה"ג) 'כיצד מגלחין את הנתק וכו', ותגלחתו כשרה בכל אדם', דמשמע שגם ע"י גוי, ואכמ"ל.

אך ע"ד העבודה, יש לקיים דבריו לגבי מצות תשבתו, שהרי ידוע מספה"ק שחמץ מרמז על היצר הרע, שעלינו לבער היצר הרע הטמון בלבנו, ומקורו מזוה"ק (ח"ב מ:) חמץ דא יצר הרע, והיינו שזהו טעם האיסור של חמץ כי הוא מרמז על היצר הרע, ומפורסמים דברי הרדב"ז (ח"ג סימן תקמו) שמה שחמץ דא יצה"ר אינו רק רמז, אלא זהו הטעם שהתורה החמירה באיסור חמץ יותר מכל איסורי תורה, שחמץ אסור בכל שהוא, משום טעמו בפנימיות שמרמז ליצה"ר, ולכן כלה גרש יגרש אותו האדם מעליו, ויחפש עליו בכל מחבואות מחשבותיו, ואפילו כל שהוא לא בטיל. ומכיון שתכלית הביעור חמץ הוא לגרש ולסלק את הגוי מלבנו, ולכן אי אפשר לעשות הביעור על ידו, שהרי הוא עצמו מחזר עליו לשורפו ולדחות את הגוי מלבנו ועתה 'מיכל קאכיל מיניה' ויקרא לגוי לשורפו, בתמיה, כי ביעור החמץ הוא לבער את הרע מן הלב ולהיות נמשך אחרי הקב"ה. והדברים נוגעים ביותר, כעת בצאת הפסח, שאכן קונים בחזרה את החמץ מן הגוי, מיהו את החמץ הרוחני ואת הגוישקייט יש להתרחק ממנו אפילו ממשוהו במשך כל ימות השנה.

מכתב רבינו ראש הישיבה שליט"א

לקראת יו"ט פסח

נדפס בראש 'עלי אור' - פסח

שאול אלטר

ת.ד. 41160

עיה"ק ירושלים

בס"ד, כפיוס הכסא וואלדן שפא
ע"ה' תשל"ח קדושה, לפ"ק.

בס"ד

בפרוס הפסח, ולעמך ישראל עשי"ת תשועה גדולה, לפ"ק.

לידידי, חברי קהילתנו, ד' עליהם יחיו.

בתקופה זאת, שמרצון העליון נמנע מאתנו להתאסף בכנישתא חדא בתיובתא כיאות, לעסוק בהכנת הלב לפסח, [והרי הפסח מעלתו כקרבן ציבור משום דאתי בכנופיא (יומא נא.)], אבל הגעגועים וההשתוקקות, רק מחזקים קירוב הלבבות, שגם מחיצה של ברזל אינה מפסקת, [ונרגיש נא בזה, צער חברינו לדעה, שעדיין נמנעת מהם ההצטרפות בפועל].

אמנם כבר אמרו צדיקים זי"ע: מיט די גמרא, איז א יוד קיינמאל נישט אליין [יהודי לעולם אינו לבד, כשתורת ד' שעשועיו]. וזו מטרת המאסף דנו, להאיר בתורה וחסידות את החשכות וההסתר, ולעורר הרגשת חירות הנפש מכל חבילין דמעיקין, עד יראה ד' וניחם, ויאמר למשחית הרף, שהבריאים לא יחלו והחולים יתרפאו, כי"ר.

גם במצב הנוכחי שרבים מישראל לא יוכלו לקיים למען תספר באזני בן ובן בנך, כשאין כאן הבן שואל, אבל נתעורר נא להיות בן השואל אחת מאבינו שבשמים ית"ש, מתי תמלוך בציון, בקרוב בימינו לעולם ועד תשכון, בב"א.

אוהבכם בלב ונפש

שאול

י"ד צ"ב, ובר"ה קהילתנו, ד' עליהם יחיו.

במקופה זאת, שמרצון העליון נמנע מאתנו להתאסף בכנישתא חדא כיאות, לעסוק בהכנת הלב לפסח, [והרי הפסח מעלתו כקרבן ציבור משום דאתי בכנופיא (יומא נא.)], אבל הגעגועים וההשתוקקות, רק מחזקים קירוב הלבבות, שגם מחיצה של ברזל אינה מפסקת, [ונרגיש נא בזה, צער חברינו לדעה, שעדיין נמנעת מהם ההצטרפות בפועל].

אמנם כבר אמרו צדיקים זי"ע: מיט די גמרא, איז א יוד קיינמאל נישט אליין (יהודי לעולם אינו לבד, כשתורת ד' שעשועיו). וזו מטרת המאסף דנו, להאיר בתורה וחסידות את החשכות וההסתר, ולעורר הרגשת חירות הנפש מכל חבילין דמעיקין, עד יראה ד' וניחם, ויאמר למשחית הרף, שהבריאים לא יחלו והחולים יתרפאו, כי"ר.

גם במצב הנוכחי שרבים מישראל לא יוכלו לקיים למען תספר באזני בן ובן בנך, כשאין כאן הבן שואל, אבל נתעורר נא להיות בן השואל אחת מאבינו שבשמים ית"ש, מתי תמלוך בציון, בקרוב בימינו לעולם ועד תשכון, בב"א.

אוהבכם בלב ונפש

שאול